

Tarja Palosaari

SOSIAALINEN YRITTÄJYYS

Case SocEnter-hanke ja sen vaikutukset yritysten toimintaan

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma
Maaliskuu 2015**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola-Pietarsaari	Aika Maaliskuu 2015	Tekijä Tarja Palosaari
Koulutusohjelma Liiketalous		
Työn nimi SOSIAALINEN YRITTÄJYYS Case SocEnter-hanke ja sen vaikutukset yritysten toimintaan		
Työn ohjaaja Jorma Saloniemi		Sivumäärä 61 + 1
Työn tarkastaja Marko Ovaskainen		
<p>Sosiaalisen yrityksen toiminnan perustana on laki sosiaalisista yrityksistä vuodelta 2003, jota on muutettu vuosina 2007 ja 2013 sekä laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta.</p> <p>Opinnäytetyön lähtökohtana oli EQUAL-yhteisöaloitteesta (ESR) rahoitettu Pohjalainen Sosiaalinen yrittäjyys-hanke (SocEnter), joka toteutettiin vuosina 2004–2008. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa hankkeen aikana syntyneistä yrityksistä, yritysten yhteiskunnallisista vaikutuksista, sekä yrittäjien näkemyksiä sosiaalisesta yrittäjyydestä pidemmällä aikavälillä, yritysten syntyvaiheista nykyhetken kautta myös tulevaisuuteen.</p> <p>Hankkeen kolmiosaista arviointia analysoitiin, minkä perusteella laadittiin pieni kyselytutkimus, johon haastateltiin yrittäjiä sekä sosiaalisten yritysten muita vastuuhenkilöitä.</p> <p>Opinnäytetyössä selvitettiin hankkeen avulla syntyneiden sosiaalisten yritysten tilannetta vuosina 2009–2014 sekä niitä tekijöitä, jotka ovat eri yritysten kohdalla johtaneet nykytilanteeseen, esim. onko yritystä enää olemassa, onko toiminta väliaikaisesti lakannut ja onko toiminta ollut taloudellisesti tuloksellista.</p> <p>Tutkimuksessa nousi selvästi esille yhteiskunnan sosiaalisille yrityksille maksamien palkkatukien merkitys pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten työllistämiseen. Palkkatukien mainittiin olleen yrityksen toiminnan jatkamisen edellytys. Palkkatuki oli yrittäjien mielestä myös epävarmuustekijä, sillä tukeen liittyviä myöntämisperusteita ja tuen määrää on muutettu ja tullaan todennäköisesti myös tulevaisuudessa muuttamaan.</p>		

Asiasanat

osatyökykyisyys, palkkatuki, pitkäaikaistyöttömyys, sosiaalinen yrittäjyys, sosiaalinen yritys, työllisyyspoliittinen avustus, vajaakuntoisuus

ABSTRACT

Unit Kokkola-Pietarsaari	Date March 2015	Author Tarja Palosaari
Degree programme Business Administration		
Name of thesis SOCIAL ENTREPRENEURSHIP. The impact of SocEnter project on company operations		
Instructor Jorma Saloniemi		Pages 61+ 1
Supervisor Marko Ovaskainen		
<p>Finnish Law on Social Enterprises came into force at the beginning of 2004 so it's now 10 years old. Finnish Work Integration Social Enterprises (WISEs) offer work for disabled or long-term unemployed people who have difficulties to find work. Social enterprise is a combination of taking care of employment and running, economically productive business.</p> <p>Finland joined the European Union in 1995 and after that The European Social Fund (ESF) projects have contributed to the development of new types of social enterprises, by supporting the development of innovative initiatives.</p> <p>The basis of this thesis is the project "Social Entrepreneurship in Ostrobothnia" – SocEnter), years 2004-2008, financed by European Commission's EQUAL Initiative Program.</p> <p>The aim of this thesis was to find out what the situation was in the companies that were established in the project. Were the companies still operating and financially profitable? This thesis was carried out by using an interview with 8 questions. This interview asked the entrepreneurs opinions about social entrepreneurship, benefits, hindrances and future. The research method was qualitative.</p> <p>The results of the study pointed out clearly that the wage subsidy is very important, in many ways, for social enterprises. Wage subsidy is also a risk for entrepreneurs because the benefits can decrease and the rules for unemployment benefits are changeable. The Ministry of Employment and the Economy prepare legislation for the Law on Social Enterprises but the work is still in progress and the future is open.</p>		

Key words

disadvantaged, long-term unemployment, social enterprise, subsidy for business development, unemployment, wage subsidy

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 PERUSKÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ	3
2.1 Sosiaalinen yrittäjyys	3
2.2 Sosiaalisten yritysten rekisteri	3
2.3 Tukimuotoja	5
2.4 Yhteiskunnallinen yrittäjyys	8
3 SOSIAALINEN YRITYS TUTKIMUSKOHTENA	10
3.1 Sosiaalinen yritys käytännössä	10
3.2 Vajaakuntoisuus	11
3.3 Rekisteröiminen	12
3.4 Poistaminen sosiaalisten yritysten rekisteristä	13
3.5 Miksi perustaa sosiaalinen yritys?	14
4 SOCENTER-HANKE JA SEN TULOKSIA	16
4.1 SocEnter-hanke	16
4.2 Hankkeen loppuraportin tiivistelmä	17
4.3 SYTA-malli	18
4.4 Hankkeen tulokset ja merkittävyys	22
4.4.1 Hankkeen merkitys projektiin osallistuneille/työllistetyille	23
4.4.2 Hankkeen merkitys yrityksille/yrittäjille	25
4.4.3 Hankkeen merkitys yhteiskunnalle – SYTA	28
5 TUTKIMUS JA SEN TOTEUTUS	33
5.1 Tutkimuksen tekemisen teoriaa	33
5.2 Tutkittavat yritykset	35
5.2.1 Meidän Yxpila Osuuskunta	35
5.2.2 Kokkolan Torilaiva Oy	36
5.2.3 SosTek Palvelut Oy	36
5.2.4 OMA-hoivapalvelu Oy	37
5.2.5 Kokkolan Asennus ja Avitus Oy	38
5.2.6 Kurasen Ruokapalvelu Oy	39
5.3 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuksen toteutus	39
6 TUTKITTAVAT YRITYKSET TÄNÄÄN JA TUTKIMUSTULOKSET	42
6.1 Yritysten tilanne 2009–2014	42
6.2 Yrityshaastattelujen tulokset	43
6.2.1 Yritystoiminnan jatkaminen tai lopettaminen	44
6.2.2 Yrityksen toiminnan mahdollisuus muuna kuin sosiaalisena yrityksenä	45
6.2.3 Sosiaalisen yritystoiminnan hyödyt	45

6.2.4 Sosiaalisen yritystoiminnan haitat	45
6.2.5 Yritysneuvonta/konsultaatiot	46
6.2.6 Sosiaalisten yritysten tulevaisuus	47
6.2.7 Uuden sosiaalisen yrityksen perustaminen	48
6.2.8 Yhteiskunnan lupaukset	49
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	50
7.1 Opinnäytetyöprosessi	50
7.2 Työmarkkinatuki ja sosiaaliset yritykset	50
7.3 Tutkimuksen luotettavuus	52
7.4 Yhteenvedo	53
LÄHTEET	56
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Perhosmerkki on sosiaalisen yrityksen tunnus	5
KUVIO 2. Yhteiskunnallisen yrityksen merkki	8
KUVIO 3. Yleiskuva jossa tarkastellaan toimintaa koko julkisen sektorin näkökulmasta. SYTA-malli ®. T:mi Pro-Ces. Tuomas Leinonen	19
KUVIO 4. Kunnan ja valtion panostuksen suhde. SYTA-malli ®. T:mi Pro-Ces. Tuomas Leinonen	20
KUVIO 5. Toiminnan rahoitus. SYTA-malli ®. T:mi Pro-Ces. Tuomas Leinonen	20
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. SocEnter-hankkeen yritysten työntekijämäärät (SYTA)	28
TAULUKKO 2. SocEnter-hankkeen yritysten tulos ja muut taloudelliset vaikutukset (SYTA)	30
TAULUKKO 3. Yhteiskunnan nettopanos SocEnter-hankkeen yrityksiin ja vaihtoehtoinen nettopanos mikäli yrityksiä ei olisi ollut (SYTA)	31
TAULUKKO 4. Muut taloudelliset vaikutukset yrityksittäin (SYTA)	31

1 JOHDANTO

Sosiaalisen yrityksen lainsäädännön mukaisen toiminnan perustana on laki sosiaalista yrityksistä vuodelta 2003 ja laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (JTYPL). Lakiin sosiaalisista yrityksistä on tehty muutoksia vuosina 2007 ja 2013.

Useilla Euroopan mailla on pitkät perinteet erityisesti vajaakuntoisten työllistämässä. Eri maiden toimintamalleja ja kokemuksia selvitettiin 1900-luvun loppupuolella ja 2000-luvun alussa, kun Suomeenkin haluttiin toimintamalli, joka auttaa vaikeasti työllistyviä työllistymään avoimille työmarkkinoille. Valmisteilla olleelle laille asetettiin suuria toiveita ja sen odotettiin osaltaan lisäävän huomattavasti vaikeimmin työllistyvien integroitumista työmarkkinoille.

Haastattelututkimuksessani on osin käytetty samansisältöisiä kysymyksiä kuin EQUAL-yhteisöaloitteesta (ESR) rahoitetussa SocEnter-hankkeen yritysconsultatiotutkimuksessa vuonna 2008. Opinnäytetyössä selvitettiin hankkeen avulla syntyneiden sosiaalisten yritysten toiminnallista ja taloudellista tilannetta vuosina 2009–2014 sekä niitä tekijöitä, jotka ovat eri yritysten kohdalla johtaneet nykytilanteeseen, esim. onko yritystä enää olemassa, onko toiminta väliaikaisesti lakannut ja onko toiminta ollut taloudellisesti tuloksellista. Mukautettujen kysymysten avulla oli tarkoitus saada sosiaalisten yritysten johdolta vastauksia sosiaalisten yritysten nykytilasta sekä niiden oman yritystoiminnan osalta että laajemmin sosiaalisten yritysten erityisten toimintaedellytysten osalta.

Tutkimuksessa käytettiin tapaustutkimuksen menetelmiä, ja tavoitteena oli ymmärtää mikä tapauksissa on yhteistä, mikä erityistä ja voidaanko jotain yleistää. Aineistoa on kerätty opinnäytetöistä, tieteellisistä artikkeleista, mediasta, yritysten omistajilta sekä alan asiantuntijoilta.

Opinnäytetyö jakaantuu seitsemään lukuun, joista johdannon jälkeen luvussa kaksi määritellään peruskäsitteitä. Seuraavassa luvussa tarkastellaan sosiaalista yritystä tutkimuskohteena lähinnä toiminnan erityispiirteiden osalta erityisesti lain sosiaalisista yrityksistä pohjalta. Opinnäytetyön ydin on luvussa 4, jossa käsitellään Soc

Enter-hanketta ja sen tuloksia sekä hankkeen merkitystä. Luvussa 5 käsitellään tehtyä tutkimusta ja sen toteutusta. Luvussa 6 on yhteenveto tuloksista ja viimeisessä luvussa 7 johtopäätöksiä.

2 PERUSKÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

2.1 Sosiaalinen yrittäjyys

Laki sosiaalisista yrityksistä tuli voimaan 2004. Sosiaalisten yritysten tarkoituksena on luoda työpaikkoja erityisesti vajaakuntoisille ja pitkäaikaistyöttömille. Sosiaalinen yritys ei yrityksenä poikkea muista yrityksistä. Se tuottaa tavaroita ja palveluja markkinoille ja tavoittelee voittoa kuten muutkin yritykset. Sosiaalinen yritys voi toimia millä toimialalla tahansa. Se maksaa kaikille työntekijöilleen työehtosopimuksen mukaisen palkan ja se on aina merkitty kaupparekisteriin. Sosiaalinen yritys on elinkeinonharjoittaja, joka on rekisteröity sosiaalisten yritysten rekisteriin, muilla kuin rekisteriin rekisteröidyillä yrityksillä ei ole oikeutta käyttää nimeä sosiaalinen yritys. Sosiaalisten yritysten rekisteriin merkittyjen yritysten elinkeinotoiminnan nimenomaisena tavoitteena on työllistää *heikossa työmarkkina-asetmassa* olevia. (Laki sosiaalisista yrityksistä 30.12.2003/1351.)

Lain sosiaalisista yrityksistä perusteella työllistetyt ovat *epäedullisessa työmarkkina-asetmassa* olevia työttömiä työnhakijoita, joiden on vaikea työllistyä avoimille työmarkkinoille alentuneen *toiminta- ja työkyvyn* vuoksi. Toimintakyky tarkoittaa arviota siitä, miten selviytyy jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnaista. Työkyvyllä tarkoitetaan sitä, miten henkilö selviytyy työnteosta (toimintakyvystä) suhteessa työn vaativuuteen.

2.2 Sosiaalisten yritysten rekisteri

Sosiaalisten yritysten rekisteri on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettu työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto) asiakastietojärjestelmän työnantajarekisteri. Rekisteriin voidaan tallettaa lain tarkoittamaa työnantajan toimintaa ja palvelutarvetta koskevat tiedot, joita ei ole talletettu työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään työvoima- ja yrityspalvelua varten ja jotka eivät ole henkilötietoja. (Laki sosiaalisista yrityksistä 31.12.2003/1351.)

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) ylläpitää sosiaalisten yritysten rekisteriä. Sosiaalisen yrityksen tulee olla kaupparekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja. Vain yritykset, joka on rekisteröity sosiaalisten yritysten rekisteriin voivat käyttää sosiaalisen yrityksen nimeä. Yritys merkitään rekisteriin, mikäli se täyttää sosiaalisen yrityksen tunnusmerkit. Rekisteröintiä haetaan työ- ja elinkeinoministeriön lomakkeella. (TEM 2014a.)

Työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämän rekisterin mukaan 9.6.2014 rekisterissä oli vain 89 sosiaalisen yrityksen tunnuksen saanutta yritystä ja muutama yhdistys. Viimeisin uusi rekisterimerkintä on tehty 19.9.2013 aloittaneesta yrityksestä. (TEM 2014a). Vuonna 2009 rekisterissä on ollut 212 yritystä. Vuonna 2010 rekisteristä poistettiin 70 yritystä, jotka eivät täyttäneet rekisteröinnin edellytyksiä. (Kostilainen & Karjalainen 2013, 64.)

Sosiaalisen yrityksen yritysmuotoa ei ole säädelty ja myös yhdistys voi hakeutua sosiaalisten yritysten rekisteriin. Yhdistysmuotoisia sosiaalisia yrityksiä ovat esim. Kyyjärven Mediamyllärit ry, Muonion Pönkä ry ja Kokkolassa toimiva Eläinhoitola Kotipesä ry. Sosiaalinen yritys voi saada hieman muita yrityksiä paremmin ehdoin palkkatukea kuin muut yritykset.

Työ- ja elinkeinoministeriön rekisteriin merkitty sosiaalinen yritys saa liiketoiminnassa käyttää nimeä sosiaalinen yritys, ja se voi käyttää ns. perhosmerkkiä esim. markkinoinnissaan (KUVIO 1). Sosiaalisten yritysten julkinen kuva on melko tuntematon. ”Sosiaalinen” liitetään usein sosiaalityöhön, hoiva-alaan tai muuhun julkisiin varoin järjestettävään toimintaan. Laki valmisteltiin työhallinnon laiksi ja siitä puuttuu yrittämiseen kannustavia elementtejä. (Patana 2013, 54–55.)

KUVIO 1. Perhosmerkki on sosiaalisen yrityksen tunnus. (TEM 2015a.)

Ohjeiden mukaan yllä olevaa perhosmerkkiä käytetään ilman rajausta ja ihannekoko on 3,6 cm (k) x 5,2 cm (l).

2.3 Tukimuotoja

Työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto) voi myöntää työnantajalle *palkkatukea* työttömän henkilön palkkauskustannuksiin, jos työnhakija ei työllisty avoimille työmarkkinoille tai jos hän ei sijoitu koulutukseen. Palkkatuki on aina harkinnanvarainen, ja se perustuu työttömän työnhakijan tarpeisiin. (Laki julkisesta työvoimaja yrityspalvelusta 28.12.2012/916.) Vuoden 2014 loppuun palkkatuki laskettiin kahdella eri tavalla, joista TE-toimisto tekee ns. edullisuusvertailun. Työnantajalle myönnettiin se tuki, kumpi on työnantajalle edullisempi. Tietyin edellytyksin palkkatuki voi olla 75 % palkkakustannuksista, tuki oli kuitenkin mahdollinen, kun on kyse hyvin pienistä palkkakustannuksista. (TEM 2014b, 90).

Palkkatuki on kokemuksen mukaan sosiaalisen yrityksen perustamiseen vaikuttava tekijä ja joillekin yrityksille elinehto, jota ilman yrityksen toiminta lakkaisi. Palkkatukea on mahdollista myöntää sosiaaliselle yritykselle enintään 36 kuukaudeksi kerrallaan, jos henkilön vamma tai sairaus vaikeuttaa työllistymistä, jos se on tarkoituksenmukaista huomioiden henkilön alentunut työkyky ja muut työllistymismahdollisuudet. Työ- ja elinkeinotoimistojen tulkinnat tuen myöntämisestä ovat erilaisia eri puolilla Suomea. Kokkolassa myönteisiä jatkopäätöksiä on tehty, mutta vasta kun yrittäjä on ensin valittanut kielteisestä päätöksestä. Ongelmallista on ollut myös se, että työvoimahallinnon määrärahat ovat voineet loppua kesken kalenterivuoden.

Vajaakuntoisella tarkoitetaan henkilöasiakasta, jonka mahdollisuudet saada sopivaa työtä, säilyttää työ tai edetä työssä ovat huomattavasti vähentyneet asianmukaisesti todetun vamman, sairauden tai vajavuuden takia.

Vuoden 2015 alusta voimaan astuneen lakimuutoksen tavoitteena on palkkatuen yksinkertaistaminen, työnantajien ja työttömien työnhakijoiden yhdenvertaisuuden lisääminen sekä rakennetyöttömyyden vähentäminen edistämällä pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisen työllistymistä (TEM 2015c). Palkkatuella katettavilla palkkauskustannuksilla tarkoitetaan työntekijälle maksettavaa palkkaa ennen vakuutetun lakisääteisten maksujen ja verojen pidätystä ja sen lisäksi työnantajan lakisääteistä sosiaaliturva-, työeläkevakuutus-, tapaturmavakuutus- ja työttömyysvakuutusmaksua sekä pakollista ryhmähenkivakuutusmaksua. (Laki 1366/2014.) Sosiaalisille yrityksille voidaan palkkatukea myöntää muista yrityksistä poiketen seuraavissa tapauksissa:

- Työttömällä on vamma tai sairaus, joka vaikeuttaa olennaisesti ja pysyvästi työssä suoriutumista
 - tuen määrä on 50 % palkkauskustannuksista enintään 36 kk kerrallaan
- Henkilö on ollut työttömänä työnhakijana yhtäjaksoisesti 12 kuukautta tai tähän rinnastettava
 - tuen määrä 50 % palkkauskustannuksista, kuitenkin enintään 1300 euroa/kk tai 40 % palkkauskustannuksista ilman enimmäismäärää (edullisuusvertailu) enintään 12 kuukauden ajan
- Henkilö on saanut 500 päivää työttömyysetuutta työttömyyden perusteella
 - tuen määrä 50 % palkkauskustannuksista enintään 24 kuukauden ajan.
 (TEM 2015d.)

Työllisyyspoliittisen avustuksen (TYPO) saajana voi olla yhdistys, säätiö, kunta tai kuntayhtymä. Lisäksi avustusta voidaan myöntää yhteisölle sosiaalisen yrityksen perustamiseen ja sen toiminnan vakiinnuttamiseen sekä yhteisölle, jonka tarkoituksena on selvittää sosiaalisen yrityksen perustamismahdollisuuksia. Tuen myöntää vuodeksi kerrallaan alueen ELY-keskus. (Asetus 28.12.2012/1073.)

Työllisyyspoliittisella avustuksella edistetään työttömien työnhakijoiden työllistymistä. Avustuksella rahoitettavan toiminnan tulee parantaa työnhakijoiden yleisiä työmarkkinavalmiuksia, ammattitaitoa ja osaamista ja näin edistää heidän työllistymistään. (Asetus 28.12.2012/1073.)

Työllisyyspoliittista avustusta on käytetty sekä Keski-Pohjanmaalla että Pirkanmaalla usean sosiaalisen yrityksen toiminnan käynnistämiseen ja vakiinnuttamiseen. Sosiaalisten yritysten saama tuki on ollut 75 % tukeen oikeuttavista kustannuksista. Tukea on Kokkolassa myönnetty vuosittain yhteensä enintään kolmeksi vuodeksi, vaikka tuen maksimiaika voi olla 5 vuotta. Käytännössä tuki on kattanut sosiaalisen yrityksen käynnistäjän/kehittäjän palkkakustannuksia ja jonkin verran toimisto- ym. kuluja.

Vuonna 2015 avustettavan toiminnan kohderyhmiä ovat:

1. vähintään 500 päivää työttömyysetuutta työttömyyden perusteella saaneet ja muut avoimilta työmarkkinoilta pitkään poissa olleet (vähintään 12 kk) henkilöt
2. maahanmuuttajat
3. alle 30-vuotiaat nuoret
4. osatyökykyiset. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015.)

Sosiaaliselle yritykselle on voitu myöntää investointitukea poikkeavin ehdoin. Rahoituksen saannin helpottamiseksi kauppa- ja teollisuusministeriö on 18.10.2006 tekemällään päätöksellä tarkistanut investointituen myöntämisperiaatteita. Sosiaalisten yritysten alhaisemman tuottavuuden johdosta niille voidaan myöntää korotettua *investointitukea* siten, että tuki on kehitysalueella 10 % ja kehitysalueen ulkopuolella 5 % ohjeellista tukitasoa korkeampi. (Eduskunta 2006; Kostilainen & Karjalainen 2013,66.)

2.4 Yhteiskunnallinen yrittäjyys

Sosiaalista yrittäjyyttä laajempi yläkäsite on yhteiskunnallinen yrittäjyys. Yhteiskunnallisella yrittäjyydellä tarkoitetaan liiketoimintaa, jonka avulla pyritään ratkaisemaan yhteiskunnallisia ongelmia ja edistetään ns. yhteiskunnallista hyvää mm. kantamalla taloudellista, sosiaalista ja ekologista vastuuta. Yhteiskunnallinen yrittäjyys on monimutkainen ja laaja käsite. Suomessa yhteiskunnallinen yrittäjyys laajana yläkäsitteenä sisältää monia erilaisia toimijoita, joista vanhimmat ovat saaneet alkunsa jo 1800-luvun lopulla. (Houtbeckers 2014; Diak ammattikorkeakoulu 2014.)

Sosiaalisen yrityksen ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden käsitteiden merkitys on erilainen eri maissa. Suomessa tutkijaverkosto FinSern ry:n tutkijat puhuvat lähinnä yhteiskunnallisista yrityksistä. Lainsäädäntötermi on tällä hetkellä sosiaalinen yritys. TEM:llä on sosiaalisia yrityksiä koskeva lainsäädäntöhanke, jolla arvioidaan sosiaalisista yrityksistä annetun lain muutostarpeet. Työ on vielä kesken. (TEM 2015c.)

Yhteiskunnallisen yrityksen liiketoimintamallia noudattavat organisaatiot voivat hakea käyttöönsä yhteiskunnallisen yrityksen liiketoimintamerkkiä Suomalaisen Työn Liitolta. Suomalaisen Työn Liiton jäsenyritys voi hakea käyttöoikeutta Yhteiskunnallinen yritys- merkkiin (KUVIO 2). (Suomalaisen Työn Liitto 2015a.)

KUVIO 2. Yhteiskunnallisen yrityksen merkki

Merkin käyttöoikeuden edellytyksinä on, että yritys on perustettu ratkomaan yhteiskunnallisia ongelmia ja yritys käyttää suurimman osan voitostaan yhteiskunnallisen tavoitteensa edistämiseen. Yrityksen omistajat ovat sitoutuneita yrityksen yhteiskunnallisiin tavoitteisiin ja yritys toimii avoimesti ja läpinäkyvästi. (Suomalaisen Työn Liitto 2015a.)

Merkin käyttöoikeus oli myönnetty vuoden 2014 loppuun 69 yritykselle, säätiölle, yhdistykselle tai osuuskunnalle. Ensimmäiset merkit myönnettiin 28.2.2012. Rekisteriin oli merkitty mm. Laptuote-säätiö, Sosiaalikehitys Oy, Sairaala Orton Oy, Syötekeskus Oy, Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy sekä Senioriasumisoikeus Oy. (Suomalaisen Työn Liitto 2015a.)

Kelpoisuusvaatimuksia on kolme. Yrityksen pääkonttorin tulee olla Suomessa, yrityksellä tulee olla Y-tunnus ja liikevaihtoa vähintään yhdeltä tilikaudelta. Tapauskohtaisesti toimikunta voi myöntää merkin yhdeksi vuodeksi yritykselle, jolla ei ole vielä osoittaa yhden tilikauden liikevaihtoa, jos muut edellytykset täyttyvät. Myöntämisperusteissa on kolme ensisijaista kriteeriä joiden mukaan yrityksen ensisijainen tavoite on yhteiskunnallisen hyvän tuottaminen, vastuullinen liiketoiminta. Toissijaisia kriteereitä on myös kolme. (Suomalaisen Työn Liitto 2015b.)

Yhteiskunnallisen yrityksen *ensisijainen tarkoitus ja tavoite* on yhteiskunnallisen hyvän tuottaminen. Yhteiskunnallinen yritys harjoittaa vastuullista liiketoimintaa. Yhteiskunnallisessa yrityksessä on rajoitettu voitonjako eli yritys käyttää suurimman osan voitostaan liikeideansa mukaisen yhteiskunnallisen hyvän tuottamiseen joko kehittämällä omaa toimintaansa tai lahjoittaen sen toiminta-ajatuksensa mukaisesti. Liiketoiminnan tulee olla avointa ja läpinäkyvää. *Toissijaisia tavoitteita* on työntekijöiden osallistuminen ja vaikuttaminen yrityksen päätöksentekoon mukaan lukien työntekijäomisteisuus, yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja tuotettujen yhteiskunnallisten vaikutusten mittaaminen sekä heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen. (Suomalaisen Työn Liitto 2015b.)

3 SOSIAALINEN YRITYS TUTKIMUSKOHTENA

3.1 Sosiaalinen yritys käytännössä

Vuonna 2004 voimaan tullut laki sosiaalista yrityksistä määrittelee toiminnan kriteerit. Lakia on myöhemmin muutettu kaksi kertaa. Ensimmäinen muutos astui voimaan 1.5.2007 ja uusi muutos on astunut voimaan 2013. Sosiaaliset yritykset tarjoavat työntekomahdollisuuksia erityisesti henkilöille, joiden vamma tai sairaus vaikeuttaa työllistymistä. Toinen ryhmä on työttömät työnhakijat, joilla eri tavoin työttömyys on jatkunut vähintään 12 kuukautta yhtäjaksoisesti, useammassa työttömyysjaksossa tai toistuvasti. Kolmas ryhmä on henkilöt, jotka ovat saaneet vähintään 500 päivältä työttömyysetuutta työttömyyden perusteella. (Laki sosiaalisista yrityksistä 30.12.2003/1351.)

Lakiin 1.5.2007 voimaan astuneella muutoksella yritettiin helpottaa uusien sosiaalisten yritysten perustamista ja lisätään vajaakuntoisten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymistä. Sosiaaliselle yritykselle maksettava palkkatuki oli ollut monessa tapauksessa niin alhainen, että se ei riittävästi kannustanut vajaakuntoisten ja pitkäaikaistyöttömien palkkaamiseen. Siksi sosiaalisille yrityksille myönnettävien palkkatukien tasoa pääsääntöisesti korotettiin. Useimmissa tapauksissa ja silloisen työvoimapalvelulain määrittämällä ehdoilla vajaakuntoisen tai pitkäaikaistyöttömän tuki määräytyy prosenttiperusteisesti.

Sosiaalisen yrityksen palveluksessa olevista työntekijöistä vähintään 30 prosenttia on vajaakuntoisia tai yhteensä vajaakuntoisia ja pitkäaikaistyöttömiä. Sääntö on tavaltaan pakottanut kierrättämään lyhytaikaisia palkkatuettuja, eli työllistämään samoja henkilöitä vuorotellen, siten että yritys on saanut aina palkkatuen työntekijästä. Hyvä työntekijä on haluttu ottaa uudelleen töihin, sen jälkeen kun hänellä on ollut riittävän pitkään kestänyt työttömyysjakso, jonka jälkeen valtio on taas maksanut työllisyystukea. Toinen vaihtoehto on ollut laajentaa toimintaa jatkuvasti, mikäli yritys haluaa pysyä sosiaalisten yritysten rekisterissä. Yrityksen on myös jatkuvasti seurattava, että sillä on tarvittava määrä palkkatuella työllistettyjä. Yritykset joutuvat toimittamaan työ- ja elinkeinoministeriölle (TEM) seurantaraportteja. EU:n de-

minimis -sääntö ja ryhmäpoikkeusasetus edellyttävät valtiontukien saajilta enemmän selvityksiä kilpailun vääristymisen estämiseksi.

Laki julkisista työvoimapalveluista muuttui 20.5.2010, muutos kavensi sosiaalisten yritysten tukia. Julkisen tuen rajoittuminen työllisyyspoliittisen avustuksen lisäksi palkkatukeen on ollut yksi suomalaisen sosiaalisen yrityksen lainsäädännön iso ero muiden maiden lainsäädäntöön verrattuna (Pättiniemi 2006, 42).

3.2 Vajaakuntoisuus

Työ- ja elinkeinohallinnon soveltama määrittely vajaakuntoisuudesta otettiin käyttöön vuoden 1988 työllisyysasetuksessa. Vajaakuntoisuus on 2000-luvulla määritelty Suomessa virallisesti kahdella eri tavoin työ- ja elinkeinohallinnon sekä Kansaneläkelaitoksen määritelmillä. (Vuorela 2008.)

Vajaakuntoisella tarkoitetaan työvoimahallinnon henkilöasiakasta, jonka mahdollisuudet saada sopivaa työtä, säilyttää työ tai edetä työssä ovat huomattavasti vähentyneet asianmukaisesti todetun vamman, sairauden tai vajavuuden takia (JTYPL).

Työkokemukseni näkökulmasta vajaakuntoisuus on osittain ristiriidassa suhteessa palvelujärjestelmän virallisiin määrittelyihin. On vajaakuntoisiksi määriteltyjä henkilöitä, jotka eivät itse koe olevansa vajaakuntoisia sekä henkilöitä, jotka pitävät itseään vajaakuntoisina, mutta heidän vajaakuntoisuutensa kriteerit eivät täyty.

Selvityshenkilö Vuorela ehdotti käsitteen vajaakuntoisuus muuttamista käsitteeksi osatyökykyinen. Termillä siirrettäisiin huomiota pois sairaudesta ja vammasta työkyvyn lisääntymiseen. (Vuorela 2008.) Ministeri Risikon vuonna 2013 asettama työryhmä laati raportin, jossa on ehdotukset niistä lainsäädännöllisistä muutoksista, joilla parannettaisiin osatyökykyisten mahdollisuuksia työllistyä tai jatkaa työssä. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on Osatyökykyiset työssä -ohjelma (OSKU) vuosille 2013–2015. (STM 2014.)

3.3 Rekisteröiminen

Sosiaalinen yritys on kaupparekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja, joka on rekisteröity sosiaalisten yritysten rekisteriin. Muilla kuin rekisteriin rekisteröidyillä yrityksillä ei ole oikeutta käyttää nimeä sosiaalinen yritys. Sosiaalisten yritysten rekisteriin merkittyjen yritysten elinkeinotoiminnan nimenomaisena tavoitteena on työllistää heikossa työmarkkina-asemassa olevia. (Laki sosiaalisista yrityksistä 30.12.2003 1351.)

Rekisteröinti sosiaalisten yritysten rekisteriin tapahtuu työ- ja elinkeinoministeriön lomakkeella. (TEM 2014d.) Elinkeinoiminnan nimenomaisena tavoitteena on työllistää heikossa työmarkkina-asemassa olevia. Tavoitteen on oltava yhtiöjärjestyksessä, yhtiösopimuksessa, liiketoimintaa harjoittavan yhdistyksen säännöissä tai vastaavissa asiakirjoissa. Lomakkeella ilmoitetaan yritykseen työsopimuslain, merityösopimuslain tai lain ammatillisesta aikuiskoulutuksesta työsuhteessa olevien työntekijöiden määrä.

Työllistettyjen osuus, vähintään 30 % yrityksen henkilöstön kokonaismäärästä, eritellään lomakkeella viiteen ryhmään:

- Henkilöt, joiden vamma tai sairaus vaikeuttaa työllistymistä ja joiden palkkaustannuksiin maksetaan palkkatukea.
- Henkilöt, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti vähintään 12 kuukautta työttömänä työnhakijana tai saaneet työttömyysetuutta työttömyyden perusteella vähintään 500 päivältä ja joiden palkkauskustannuksiin maksetaan palkkatukea.
- Henkilöt, joiden vamma tai sairaus vaikeuttaa työllistymistä ja joiden palkkaustannuksiin ei makseta palkkatukea.
- Henkilöt, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti vähintään 12 kuukautta työttömänä työnhakijana tai saaneet työttömyysetuutta työttömyyden perusteella vähintään 500 päivältä ja joiden palkkauskustannuksiin ei makseta palkkatukea.
- Vammaiset, jotka ovat sosiaalihuoltolain 27 d §:n 3 mom. mukaisessa vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevassa toiminnassa ja joiden palkkauskustannuksiin kunta maksaa/on maksanut tukea. (TEM 2014d.)

Hakemuslomakkeella ilmoitetaan myös hakijan saama muu julkinen tuki. EU:n valtiontukisäännökset uudistuivat pääosin 1.7.2014. (TEM 2014c.) Säännöt koskevat

kaikkia toimenpiteitä, joissa julkinen sektori myöntää yritykselle tukea tai muuta etua. Valtiontuet ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä, joten annettavan tuen hyväksymiselle on oltava erikseen peruste (Suomen Kuntaliitto 2014). Valtiontukien määrää laskettaessa käytössä ovat hankekohtainen sekä yrityskohtainen kasaantumissääntö. Muu julkinen tuki voi vaikuttaa sosiaalisen yrityksen tukien, palkkatuen ja TYPO:n saamiseen.

Rekisteröinnin estää se, että hakija on laiminlyönyt verojen, sosiaaliturvamaksujen tai muiden valtiolle maksettavien maksujen sekä eläke-, tapaturma-, tai työttömyysvakuutusmaksujen maksamisen. (TEM 2014d.)

Hakijan tulee maksaa kaikille työntekijöille vähintään alan työehtosopimuksen mukaista palkkaa tai tavanomaista ja kohtuullista palkkaa. Jos tuomioistuin tai viranomainen on todennut tai muutoin on kiistatonta, että hakija on olennaisesti rikkonut velvoitteitaan, estyy sosiaalisten yritysten rekisteriin rekisteröinti. Hakijan tulee ilmoittaa tällaisista päätöksistä tai muusta hyvin liiketavan vastaisesta menettelystä. (TEM 2014d.)

3.4 Poistaminen sosiaalisten yritysten rekisteristä

Sosiaalisten yritysten rekisteristä poistetaan omasta pyynnöstä tai jos yrityksen palveluksessa olevien työllistettyjen osuus on alentunut alle laissa säädetyn työllistettyjen osuuden (30 %), eikä rekisteröity kuuden kuukauden kuluessa ole palkannut laissa tarkoitettuja henkilöitä niin, että edellytys uudelleen täyttyy tai yritys ei täytä muita rekisteriin merkitsemisen edellytyksiä. Rekisteristä poistetaan aina rekisteröity, joka on saanut tai yrittänyt saada perusteettomasti julkista tukea antamalla tukea hakiessaan olennaisessa kohdassa väärän tiedon, salaamalla tuen myöntämiseen tai maksamiseen olennaisesti vaikuttavia seikkoja tai kieltäytymällä antamasta tuen maksamista tai valvontaa varten tarvittavia tietoja, asiakirjoja tai muuta aineistoa taikka avustamasta tarpeellisessa määrin tarkastuksessa. (Laki sosiaalisista yrityksistä 30.12.2003/1351.)

3.5 Miksi perustaa sosiaalinen yritys?

Yritystoiminnan käynnistämisen takana on ihminen tai ihmisiä jotka ottavat tietoisesti yrittäjäriskin. Sosiaalisessa yrityksessä on erityistä se, että osa yrityksen työntekijöistä on epäedullisessa työmarkkina-asemassa olevia työttömiä työnhakijoita joiden *toiminta- ja työkyky* ovat alentuneita. Työhön perehdytys vaatii yritykseltä normaalia enemmän resursseja ja työnjohdolle suuremmat vaatimukset. Joskus tarvitaan myös ulkopuolista apua työhön perehdyttämiseen. Palkkatukena saatava kompensatio työkyvyn alenemasta lisää hallinnollisia tehtäviä ja vaatii perehdytystä. Yrityksen koneiden, laitteiden ja toimitilojen tulee myös soveltua vajaakuntoisten käyttöön. Työolosuhteiden järjestelyyn on saatavissa myös tukea, mutta sitä ei osata useinkaan hakea.

Sosiaalinen yritys syntyy kuten muutkin yritykset yritysideoista ja yritysosaamisesta. Yrityksellä on sosiaalisena tavoitteena (arvot) työllistää vajaakuntoisia ja pitkäaikaistyöttömiä ja näin kantaa omalta osaltaan yhteiskuntavastuuta jossakin muodossa esim. työllistämällä ja ehkäisemällä *yhteiskunnallista huono-osaisuutta* eli syrjäytymistä. Yhteiskunnallisena hyötynä henkilöt, jotka eivät muutoin työllistyisi pääsevät töihin ja maksavat veroja. Sosiaalisen yrityksen perustamisen syynä voi olla esim. paikkakunnan työllisyystilanne ja erityisesti vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien kasvava määrä. Sosiaaliset yritykset ovat useimmiten ns. matalan kynnyksen työpaikkoja, joissa on pienemmän vaatimukset työhön sijoittumisessa ja jotka edistävät työntekijän kuntoutumista ja sijoittumista avoimille työmarkkinoille eli työhön, jossa palkkakustannuksiin ei käytetä valtion tukea. Välityömarkkinat tarjoavat töitä vaikeasti työllistyville työnhakijoille. *Kolmas sektori* eli voittoa tavoittelemattomat kansalaisjärjestöt (yhdistykset) tarjoavat suurimman osan välityömarkkinoiden töistä ja tehtävistä.

Yhteiskuntavastuu voidaan jaotella taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristövastuuseen. Taloudellinen vastuullisuus on yrityksen menestymisen perusta ja edellytyksenä on tehokkuus, kannattavuus ja kilpailukyky. Ympäristövastuu on ympäristön suojelua, ympäristöhaittojen minimointia ja luonnonvarojen käytön tehostamista. Ympäristövastuu on jo vakiintunut osaksi yritysten jokapäiväistä toimintaa. Sosiaalista vastuuta on mm. henkilöstön hyvinvointi ja koulutus, asiakkaiden hyvinvointi,

tuoteturvallisuus, kuluttajansuoja ja alihankkijaketjun työolot. (Hanikka, Korpela, Mähönen & Nyman 2007, 13.)

Sosiaalisten yritysten toiminnan voidaan katsoa olevan yhteiskuntavastuullista, sillä toiminnan taustalla on idea sosiaalisesta vastuusta. Sosiaalinen yritys pyrkii hyödyttämään ympäröivää yhteisöä ja sillä on selkeä sosiaalinen tarkoitus, koska se työllistää vaikeassa työmarkkina-asemassa olevia ja vajaakuntoisia. Vaikka sosiaalinen yritys voi saada valtiovallalta tukia, se on kuitenkin riippuvainen omasta rahoituksestaan. (Hanikka ym. 2007, 13–14.)

Sosiaalisen yrityksen toiminnalla on kaksoispäämäärä: menestyksellisenä liikeyrityksenä toimiminen ja samalla sosiaalisten päämäärien toteuttaminen. Näiden, välillä ristiriitaistenkin päämäärien yhteensovittaminen vaatii luovuutta ongelmatilanteissa. (Hanikka ym. 2007, 14.)

4 SOCENTER-HANKE JA SEN TULOKSIA

Suomi saa EU:lta tukea kahdesta rakennerahastosta: Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahastosta (ESR). Rakennerahastotoiminta käynnistyi Suomen liittyessä Euroopan unioniin vuonna 1995. Päätyneitä ohjelmakausia on ollut kolme: 1995–1999, 2000–2007, 2007–2013. Neljäs ohjelmakausi on käynnissä vuosina 2014–2020. (Euroopan unioni.)

4.1 SocEnter-hanke

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) yhteisöaloiteohjelma EQUAL ”Matkalla tasa-arvon ja kumppanuuden Eurooppaan” toteutettiin vuosina 2000–2006. EQUAL-ohjelman kohderyhmänä olivat vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevat pitkäaikaistyöttömät, syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, vammaiset ja vajaakuntoiset, moniongelmaiset ihmiset sekä maahanmuuttajat. Ohjelman tarkoituksena oli rakentaa yksilöllisiä ja pitkäkestoisia palveluja ja tukitoimia näille ihmisille. Lisäksi pyrittiin löytämään keinoja työnantajien motivoimiseksi työllistämään heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä. (Työministeriö 2003.)

Vaasalainen Jupiter-säätiö ja Kokkolassa sekä Pietarsaareissa toimiva Kokkotyösäätiö toteuttivat yhdessä ESR:n EQUAL-ohjelmasta rahoitetun ”SocEnter– Pohjalainen sosiaalinen yrittäjyys” -hankkeen 1.11.2004–31.3.2008. Hanketta hallinnoi Jupiter-säätiö. Hankkeen tavoitteena oli kehittää sosiaalista yrittäjyyttä Pohjanmaalla sekä edistää osatyökykyisten (vajaakuntoisten) sekä pitkäaikaistyöttömien työllistämistä. Laki sosiaalisista yrityksistä oli astunut voimaan 1.1.2004, mutta sosiaalisia yrityksiä syntyi hitaasti, eikä laajempaa kiinnostusta asiaa kohtaan ollut. Lain voimaantulon jälkeen Suomessa käynnistettiin useita sosiaalista yrittäjyyttä tukevia hankkeita, niin valtiovallan tahdosta kuin aluekehityksen tarpeista lähtien.

4.2 Hankkeen loppuraportin tiivistelmä

Loppuraportin tiivistelmän mukaan hankkeella oli kolme toimintoa. *Ensimmäisen* toiminnon (1.11.2004–31.5.2005) aikana tarkennettiin hankesuunnitelmaa, luotiin ja solmittiin kansalliset ja kansainväliset partnerisopimukset sekä suunniteltiin kahta tulevaa toimintoa. *Toiseen* toimintoon kuuluivat hallinto, yksilövalmennus (henkilöasiakkaalle räätälöity yksilöllinen valmennuspalvelu) sekä esim. työnetsintä (aktiivinen esim. työ-, harjoittelu-, työkokeilupaiikkojen haku työmarkkinoilta). *Kolmann*teen toimintoon kuuluivat kansainvälinen yhteistyö sekä valtavirtaistaminen eli esim. hankkeesta saatujen yhteiskunnallisten tulosten, ja hyvien käytäntöjen levittäminen liittyen eriarvoisuuteen ja sen syihin ja korjaaviin toimiin. Hanke oli sukupuolineutraali (naiset ja miehet yhtäläillä edustettuina hankkeessa) hanke, eli sillä ei oletettu olevan erityisiä miesten ja naisten välisiä tasa-arvoaikutuksia. Toinen ja kolmas toiminto toteutettiin rinnakkain 1.2.2005–31.3.2008.

Hanke sai lisärahoitusta kahdesti silloisilta työministereiltä Tarja Cronbergiltä sekä Tarja Filatovilta. Kokonaisuudessaan rahoitus oli n. 2,8 milj. €. Lisärahoituksen saanti perustui hankkeen hyviin tuloksiin. Lisärahoituksen avulla hankkeen tavoitteita voitiin laajentaa. Sosiaalisia yrityksiä rekisteröitiin hankkeen aikana 13 kpl, joista uusia yrityksiä oli 1 kpl. Projektilla oli 271 henkilöasiakasta, joista suurin osa oli osatyökykyisiä. Hankkeen päättyessä 31.3.2008 henkilöasiakkaista työsuhteessa oli 109 henkilöä eli 40 %. Avoimille työmarkkinoille heistä oli työllistynyt 59 henkilöä eli 59 %, sosiaalisiin yrityksiin 27 eli 25 % sekä kuntiin ym. 23 eli 21 %. Hankkeen päättyessä työttömänä oli 67 henkilöä eli n. 25 %, joista 29 oli ollut projektin aikana työsuhteessa.

Vuosien kokemuksella mm. ESR-hanketyöstä hankkeen tulokset olivat erittäin hyvät. Hanke ”synnytti” useita sosiaalisia yrityksiä konsultoimalla ja avustamalla yrittäjiä esim. palkkatukien haussa. Syntyneistä yrityksistä osa toimii vieläkin sosiaalisina yrityksinä, osan yritystoiminta jatkuu ilman sosiaalisen yrityksen statusta ja osan toiminta on lakannut. Parhaimmillaan hankkeen tuella syntyneet sosiaaliset yritykset tarjosivat työtä sekä muuta työkykyä ylläpitävää toimintaa yli 100 osatyökykyiselle ja pitkäaikaistyöttömälle.

4.3 SYTA-malli

Sosiaalisten vaikutusten mittaamiseen on kehitetty useita erilaisia menetelmiä, eli tietokoneohjelmia joilla arvioidaan toiminnan vaikutuksia esim. yksilöön, annetun valmennuspalvelun laatuun ja vaikuttavuuteen, sekä toiminnan tuloksellisuuteen eli talouteen ja tuottavuuteen. Tällaisia menetelmiä ovat esim.:

- IVA, Ihmiseen kohdistuvien vaikutusten arviointi
- VAT, Valmennuksen arvioinnin tukijärjestelmä
- SOT, Sosiaalinen tilinpito
- SROI, Social Return on Investment, sijoitetun pääoman sosiaalinen tuotto
- SYTA-malli, Sosiaalisten yritysten toiminnan analyysi. (Merenmies & Kostilainen 2007.)

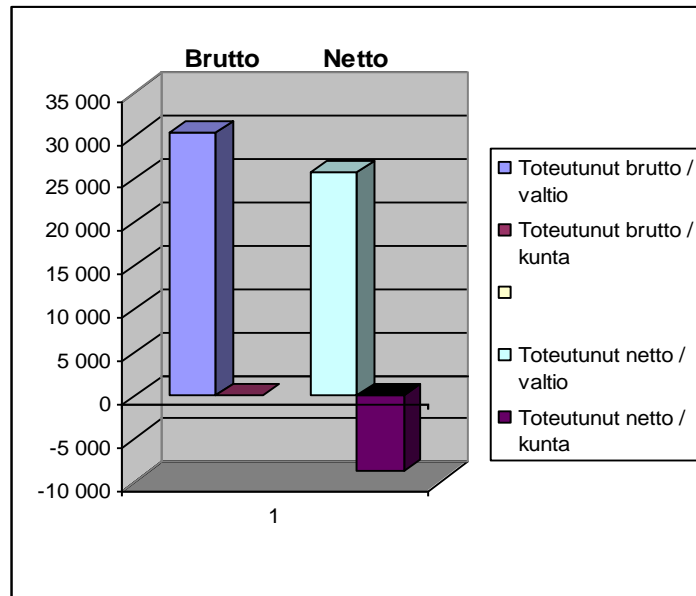
Opinnäytetyön taustalla olevan Pohjalainen sosiaalinen yrittäjyys (SocEnter) -hankkeen arviointiin käytettiin SYTA-mallia.

Sosiaalisten yritysten toiminnan analysointi-malli (SYTA) on kehitetty työllisyys- ja kuntoutusprojektien, työpajojen, työkeskusten ja muiden sosiaalisia ja tuotannollisia tavoitteita toteuttavien yksiköiden toiminnan tarkastelua varten. SYTA-malli on rekisteröity tuotemerkki, jonka on kehittänyt ja omistaa Tuomas Leinonen / T:mi Pro-Ces.

Mallin tarkoituksena on tuottaa suhteessa yrityksen tai yhteisön tavoitteisiin käyttökelpoista tietoa sen sisällöllisestä ja taloudellisesta toiminnasta eri sidosryhmille. SYTA-malli koostuu kahdesta osasta. Tekstiosio täsmentää tavoitteet, toimintaympäristön ja toiminnot yksityiskohtaisesti sekä esittelee saavutetut tulokset. Laskentaosiossa haetaan toiminnan taloudelliset tunnusluvut.

SYTA-mallissa lasketaan organisaation toiminnasta aiheutuneet kustannukset toteutumalaskentana ja vaihtoehtolaskentana, jos organisaation toimintaa ei olisi ollut (KUVIO 3) sekä kuvataan organisaation toiminnalla aikaansaadut sisällölliset ja taloudelliset tulokset (KUVIO 4 ja KUVIO 5). SYTA-mallilla saadaan esille yhteis-

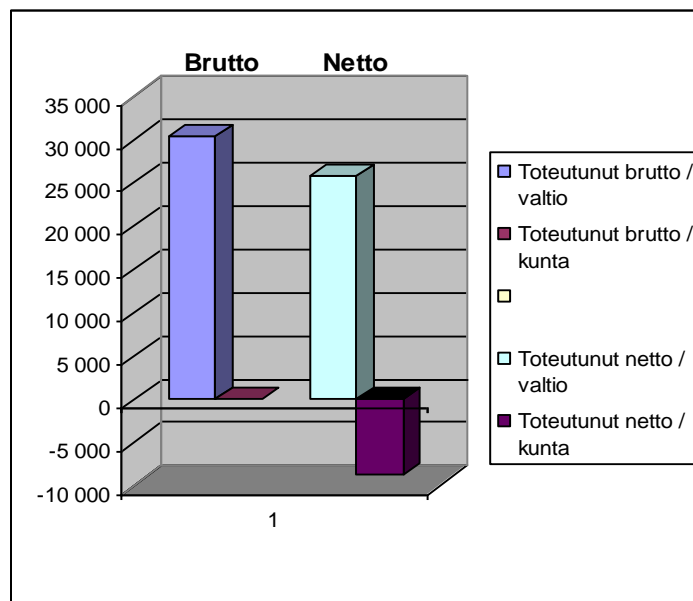
kunnan sosiaalisen työllistämisen todelliset kustannukset, jolla on siirrytty passiivitalanteesta aktiivitalanteeseen. Kuviot ovat esimerkkejä yhden sosiaalisen yrityksen toiminnan SYTA-analyysistä.

KUVIO 3. Yleiskuva jossa tarkastellaan toimintaa koko julkisen sektorin näkökulmasta. SYTA-malli ®. T:mi Pro-Ces. Tuomas Leinonen

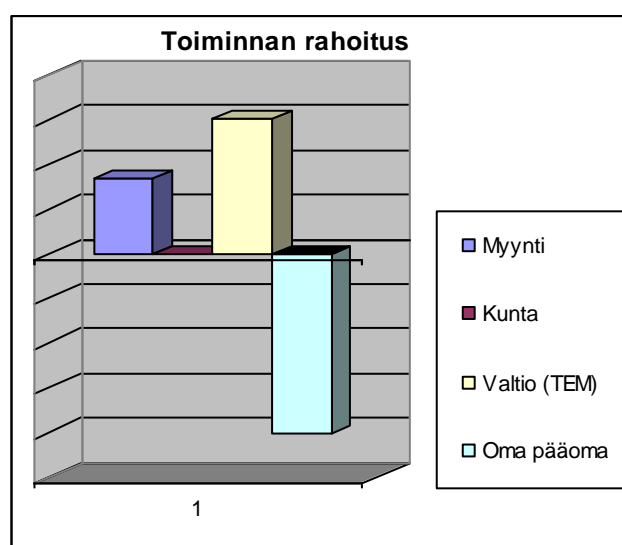
Kuvion 3 vasemmanpuoliset pylväsdiagrammit toteutumasta sisältävät julkisen sektorin panokset yritykseen, yrityksen kokonaismyynnin, yrityksen ostot yksityiseltä sektorilta, yrityksen tuloksen, kunnan saamat verot ja maksut, valtion saamat verot ja maksut, maksetut työeläke- ja muut vakuutusmaksut (palautuva/yks.), palkoista perittävät ay-jäsenmaksut sekä työntekijöille maksetut nettoansiot (nettotulot).

Kuvion oikeanpuoleiset pylväsdiagrammit vaihtoehtoisista kustannuksista, eli jos yritystä ei olisi ollut, sisältävät bruttokustannukset yhteiskunnalle, kunnan saamat verot ja maksut, valtion saamat verot ja maksut, maksetut työeläke- ja muut vakuutusmaksut (palautuva/yks.), palkoista perittävät ay-jäsenmaksut ja maksetut ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahat sekä vaihtoehtoiset nettotulot eli pääasiallisen toimeentulon, joka voi olla ansiopäiväraha, peruspäiväraha tai työmarkkinatuki lisätynä sosiaalisilla tulonsiirroilla esim. asumistuella.

KUVIO 4. Kunnan ja valtion panostusten suhde. SYTA-malli ®. T:mi Pro-Ces. Tuomas Leinonen

Kuvion 4 mukaan valtiolle on aiheutunut toiminnasta kustannuksia, jotka kuviossa näkyvät toteutuneina bruttokustannuksina. Kunnalle ei ole aiheutunut bruttokustannuksia. Kun bruttokustannuksista vähennetään tulot, saadaan nettokustannukset. Valtiolle on aiheutunut nettokustannuksia, mutta kunta on saanut yrityksen toiminnasta tuottoja.

KUVIO 5. Toiminnan rahoitus. SYTA-malli ®. T:mi Pro-Ces. Tuomas Leinonen

Kuviosta 5 näkyy kuinka yrityksen rahoitus on jakautunut. Suurin yksittäinen rahoitus on tullut oman pääoman kuluttamisesta, osa on rahoitettu myyntituloilla. Kunnan tukea yritys ei ole saanut ja valtio (TEM) on maksanut palkkatukea.

SYTA-mallilla tuotettua tietoa voivat hyödyntää organisaatio itse ja julkinen sektori. Tietoa voidaan käyttää organisaation taloudellisen toiminnan, strategisen suunnittelun ja sisällöllisen vaikuttavuuden kehittämisessä. Julkinen sektori voi käyttää menetelmää mm. päätöksenteon apuna ja seurannassa. SYTA-mallin käytön edellytyksenä on, että merkittävä osa organisaation työntekijöistä on palkattu erilaisin sosiaalisin perustein ja julkinen sektori rahoittaa sosiaalisen yrityksen tai yhteisön toimintaa, joko tukemalla toimintaa suoraan tai ostamalla tuotteita ja palveluja siltä. Mallin käytössä on huomattava, että sillä ei diskontata mitään tulevaisuudessa odotettavaa säästöä tai tuloa nykyhetkeen eli analyysi on raportti tutkitulta ajankakselta. Mahdollista syrjäytymisen ehkäisyä, ammattiin kouluttautumisen tai työelämään sijoittumisen tulevaisuudessa yhteiskunnalle tuottamaa hyötyä ei lasketa. (Merenmies & Kostilainen 2007, 29.)

Mallin käyttäminen edellyttää, että rahoittaja ja organisaatio yhdessä asettavat toiminnalle sisällölliset ja taloudelliset tavoitteet. Oikein käytettynä malli auttaa organisaatiota ja rahoittajaa ymmärtämään, millaisia tuloksia organisaation toiminnalta odotetaan. Samalla varmistetaan, että käytettävissä olevat resurssit ovat asetettujen tavoitteiden mukaisesti tasapainossa. (Merenmies & Kostilainen 2005, 29.) Mallin käyttö sosiaalisten yritysten toiminnan talouden analysoinnissa on yrittäjän ja mahdollisen ulkopuolisen SYTA-mallin käytön rahoittajan välinen sopimus.

Sosiaalisen työllistäjän, mikäli ei ole kyse sosiaalisesta yrityksestä, on yleensä osoitettava, että toiminta on rahoittajan kannalta edullisempi kuin vaihtoehtoinen tilanne. Mallia voidaan käyttää myös ennakkolaskennan osana silloin, kun määritellään esimerkiksi projektin kannattavuutta, tavoitteita ja keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi. (Leinonen 2015.)

Malli on saanut kritiikkiä monimutkaisuudestaan, koska sen laskentaosio koostuu useista eri tekijöistä. SYTA-malli on kaupallinen tuote, joka on yksin sen kehittäjän Tuomas Leinosen omistuksessa. Mallin hyödyt tulevatkin parhaiten esille, mikäli sitä on mahdollista käyttää saman toiminnan arviointiin useamman kerran. Oman kokemuksen perusteella SYTA-malli osoittaa kuitenkin varsin kiistattomasti sen, että ns.

sosiaalinen työllistäminen (tuetaan heikossa työmarkkina-asemassa olevia sekä edistetään ja ylläpidetään heidän työ- ja toimintakykyään) on monessa tapauksessa kokonaisuutena edullisempaa niin yksilölle kuin yhteiskunnallekin, kuin pelkkä tukien maksu valtion ja kunnan luukuilta. Analyyseistä saatu tieto on usein annettu poliittisille päätöksentekijöille. Mallia on käytetty myös muualla Suomessa yli 80 kohteessa (Leinonen 2008a).

SocEnter-hankkeessa SYTA-malli toimi yhtenä arviointimenetelmänä, kun haluttiin selvittää, minkälainen yhteiskunnallinen vaikutus hankkeen aikana syntyneillä sosiaalisilla yrityksillä oli.

4.4 Hankkeen tulokset ja merkittävyys

Hanke arvioitiin sen päätyttyä 31.3.2008 ulkopuolisena arviointina. Arviointi koostui kolmesta eri osasta. Raija Tiainen yhdisti arvioinnin osat 1 ja 2 (SocEnter, Arviointi 1.1.2004–31.3.2008), osa 3 jäi erilliseksi toteutukseksi.

- 1) Projektin seurantatietojen, loppuraportoinnin sekä projektin yhteistyötahojen, rahoittajien, projektihenkilöstön sekä hankkeen yritysasiakkaiden tuottaman tiedon pohjalta laaditut arviointikysymykset, yhteensä 10 kpl. Arvioinnin teki Raija Tiainen Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatriselta yhdistykseltä.
- 2) SYTA (sosiaalisten yritysten/yhteisöjen toiminnan analyysi) tehtiin 6 yrityksestä ja hankkeesta. Analyysit teki T:mi Pro-Cesin Tuomas Leinonen.

SocEnter-hankkeen arviointiin valikoitui 6 hankkeen avulla perustettua yritystä sekä kyseiset yritykset yhteensä lisättynä Osuuskunta Nelikatajalla vuodelta 2006. SYTA-mallilla analysoidut yritykset ja aika, jolta analyysi tehtiin, olivat seuraavat:

- Meidän Yxpila Osuuskunta, Kokkola, 1.1.–31.12.2007
- Kokkolan Torilaiva Oy, Kokkola, 5.7.–31.12.2007
- SosTek Palvelut Oy, Kälviä, 1.1.–31.12.2007
- OMA hoivapalvelu Oy, Kokkola, 21.8.–31.12.2007

- Kokkolan Asennus ja Avitus Oy, 1.1.–31.12.2007
- Kaurasen Ruokapalvelu Oy/Cafe Uimala, Vaasa, 1.1.–31.12.2007

3) Yrityskonsultaation merkitys sosiaalisen yrityksen syntyprosessissa, selvityksessä haastateltiin 7 sosiaalisen yrityksen perustajaa. Haastattelut ja arvioinnin teki KTL Sari Innanen.

Arviointi tehtiin projektin päättymisen jälkeen ja arvioinnin toteutusaika oli varsin lyhyt. Arvioinnin tavoitteena oli, että aineisto tuottaisi kehittämisajatuksia toimijoita, päättäjiä, viranomaistahoja ja jatkohankkeita varten. (Tiainen 2008.)

4.4.1 Hankkeen merkitys projektiin osallistuneille/työllistetyille

Arvioinnin aineistona käytettiin numerotietoa kuten projektisuunnitelmaa ja projektipäätöstä sekä muuta kirjallista projektin hallintaan liittyvää dokumentaatiota. Haastatteluaineisto kerättiin kaikilta keskeisesti projektin toimintaan ja lopputulokseen vaikuttaneilta henkilöiltä. Arvioinnin tehtävät jaettiin usean henkilön kesken. Arviointiin oli hankkeessa riittävä rahoitus.

Arviointia varten haastateltiin yhteensä kahdeksan (8) SocEnter-hankkeen osallistujaa/asiakasta Vaasasta ja Kokkolasta. Heistä osa oli työllistynyt sosiaaliseen yritykseen, osa muualle, osa oli uudelleen koulutuksessa, osan tilanne oli vielä avoin mutta tavoitteet selvillä. (Tiainen 2008.)

Haastatteluissa käytettiin teemahaastattelun (keskustelunomainen haastattelumenetelmä, jota käytetään yhtenä aineistonhankinnan tapana laadullisessa tutkimuksessa) menetelmää soveltaen. Haastateltavat saivat suhteellisen vapaasti kertoa vaiheistaan ennen työllistymistä, mahdollisesta työllistymisestä sekä silloisesta tilanteesta. (Tiainen 2008.)

Haastatelluilta kysyttiin heidän *tilanteensa ennen* projektin asiakkaaksi tuloa, arviot siitä *mistä tilanne johtui* sekä asiakkaan *nykytilanne* (tilanne haastattelua tehtäessä). Lisäksi kysyttiin *mikä nykytilanteeseen oli johtanut* ja *mitä apua ja tukea* he olivat projektilta (yksilövalmentajalta) tai muualta työllistyäkseen saaneet. Lisäksi kysyt-

tiin, minkä merkityksen haastateltavat antoivat työlle, missä erityisesti he itse olivat onnistuneet ja millaisia tulevaisuuden haaveita heillä oli. (Tiainen 2008.)

Haastattelujen alkutilanteet ennen projektiin tuloa olivat seuraavat:

- Lähes kaikki olivat olleet työttöminä ennen projektiin tuloa, yksi ei enää kyennyt työhön vaan tarvittiin ammatinvaihto.
- Pisin työttömyysaika oli 20 vuotta.
- Useampi kuin yksi oli ollut koko elämänsä aikana vain muutamia kuukausia töissä. Nämä olivat lähinnä nuoria aikuisia, joilla oli ammattikoulutus mutta ei alan töitä.
- Päihteet, huumeet ja rikollinen toiminta olivat joidenkin arkipäivää.
- Pitkäaikaisyyttömiä, joilla ei ollut työelämän perusvalmiuksia.
- Yksittäisellä henkilöllä oli monia fyysisen, psyykkisen tai sosiaalisen elämän vaikeuksia ja rajoitteita.
- Työttömyydestä johtunut taloudellinen ja sosiaalinen syrjäytyminen (yhteiskunnallinen huono-osaisuus, ulkopuolisuus). (Tiainen 2008.)

Projektilla ja yksilövalmentajien työllä oli keskeinen vaikutus siihen, että projektiin ohjatut asiakkaat saivat avun tilanteeseensa ja pääsivät eteenpäin elämässään. Yhtenä asiakastyypinä olivat maahanmuuttajat, koska heidän työllistymisensä on vaikeaa ilman ohjausta ja tukea, vaikka heillä olisi hyvä koulutus ja työmotivaatio. (Tiainen 2008.)

Käytännössä tiedän, että asiakkaat saivat hankkeen aikana hyvin monenlaista käytännön tukea ”elämänhallintaan” eli yleisen toimintakyvyn parantamiseen kuten asumiseen, yleiseen terveydentilaan ja erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmien hoitoon. Yhtenä tavoitteena oli esim. asiakkaan koulutuksen ajantasaistaminen tai lisääminen, jotta työllistymismahdollisuudet paranisivat. Ohjaavissa koulutuksissa selkeytettiin elämäntilannetta ja saatiin tukea ammatilliseen kehittymiseen, mm. kohennettiin yleisiä työelämävalmiuksia, työnhakutaitoja tai haettiin täysin uutta ammattia. Useimmat olivat apua saatuaan valmiita ja halukkaita yrittämään elämässä eteenpäin hyvinkin rankoista taustoistaan huolimatta. (Tiainen 2008.)

4.4.2 Hankkeen merkitys yrityksille/yrittäjille

Osana arviointia tehtiin haastattelututkimus 7 sosiaalisen yrityksen perustajalle. Lisäksi puhelimitse haastateltiin rahoittajan edustajaa (pankki) ja Kokkolanseudun Kehitys Oy:n (KOSEK) toimitusjohtajaa. Yrittäjille esitetyt kysymykset olivat seuraavat:

1. *minkälaista* konsultaatiota/yritysneuvontaa he olivat saaneet?
2. mikä *merkitys* saamallasi konsultaatiolla/yritysneuvonnalla on ollut yritystoiminnan käynnistymiselle?
3. millaista on mielestäsi konsultaation *jatkotarve*?
4. mitä sellaista olisit tarvinnut yritysneuvonnalta *mitä et saanut*?
5. mitkä tekijät mielestäsi ratkaisevat sosiaalisten yritysten *tulevaisuuden*?
6. mikäli konsultaatio/yritysneuvonta onnistui, mainitse kolme painavinta *onnistumisen* syytä
7. mikäli konsultaatio/yritysneuvonta mielestäsi epäonnistui, mainitse kolme painavinta *epäonnistumisen* syytä sekä
8. konsultoitiinko seuraavilla osa-alueilla: rahoitus, markkinointi, organisointi/johtaminen, talouden seuranta, kannattavan yritystoiminnan elementit sekä normit (ilmoitusasiat, työlainsäädäntö, lupamenettely jne.).
(Innanen 2008.)

Koska sosiaalinen yrittäjäyys oli hankkeen käynnistyttyä vielä uusi asia, yrittäjät kokivat saaneensa tietoa sosiaalisen yrityksen ajatusmaailmasta (arvomaailmasta) ja siihen liittyen sosiaalisen yritysten eettisistä ja yhteiskunnallisista toimintaperiaatteista. Lisäksi he saivat konkreettista apua niin perustamisasiakirjojen laadintaan, avustusten hakemiseen kuin muuhun ”paperisotaan”. Yrittäjät pitivät tärkeänä myös perusteellista pohdintaa yritysmuodon valinnan osalta. Yhden yrittäjän kommentti oli, että projektin palvelu oli asiantuntevaa, loistavaa, kiireetöntä neuvontaa. (Innanen 2008.)

Yrittäjät kokivat projektin antaman konsultaation aivan olennaisena tekijänä yritystoiminnan käynnistymisen osalta. Tärkeää oli myös saada muun henkilökunnan hyväksyminen asialle. Konsultaatio/yritysneuvonta oli sysäyksen antaja – loppu olikin sitten tekniikkaa. Konsultaation tarpeesta jatkossa yrittäjät totesivat, että tarvetta

olisi ainakin työlainsäädäntöön ja työnantajan rooliin liittyvälle neuvonnalle. Esille tulivat myös kannattavuuden parantaminen, markkinointi, verosuunnittelu, henkilöstön rekrytointi, henkilöstöhallinto, osuustoimintaan liittyvä neuvonta sekä rahoitusneuvonta. Yrittäjät eivät juurikaan kokeneet, että he eivät olisi saaneet kaikkea tarvitsemaansa apua sosiaalisen yrityksen perustamiseen liittyvissä asioissa. Tyypillinen kommentti oli: sain kaiken tarvitsemani ja paljon enemmän. (Innanen 2008.)

Sosiaalisten yritysten tulevaisuudesta kysyttäessä yrittäjät pitivät taloudellista tukea ehdottomana, koska ilman sitä toiminta ei ole kilpailukykyistä. Työvoiman saatavuus voi olla haasteellista ja palkkatuki tulisi saada jatkuvaksi. Sosiaalisella yrityksellä on normaalit yritystoiminnan haasteet ja ulkopuolisen tuen saaminen on entistä haasteellisempää. Konsultaation tulee olla laadukasta ja yritysten markkinointia tulisi tehostaa. (Innanen 2008.)

Rahoittajan ja KOSEKIn edustajat totesivat, että sosiaalisten yritysten tulisi saada kunnioitusta ympäröivältä yhteiskunnalta, ja tulisi syntyä ymmärrys siitä, että sosiaalinen yrittäjäyys on liiketoimintaa. Työvoiman saaminen on haasteellista lain asettamien rajoitusten vuoksi. Vaikeutena voi olla yhdistää liiketaloudelliset periaatteet ja yhteiskunnallinen merkitys. Raha kuitenkin ratkaisee, vaikka liiketoimintanäkökulma on voimakkaasti mukana. Sosiaalisen yrittäjäyden arvioitiin jatkossa kasvavan merkittävästi. Onnistuneen yrityskonsultaation painavimmat syyt olivat konkreettisen avun saaminen, realismi jossa myös riskit otettiin esille, rohkaisu sekä kokonaisuudessaan laadukas neuvonta erityisesti rahoitukseen liittyen. Yrittäjät totesivat myös, että konsultti ei tehnyt asioita valmiiksi vaan antoi yrittäjälle sysäyksiä toimia itse. Konsultit hillitsivät myös ajoittaista vauhtisokeutta. Painavia syitä onnistumiselle oli myös tuki hankalissa palkkatukiasioissa sekä apu kannattavuuteen liittyvissä asioissa. Rahoittajan/KOSEKIn edustajan mielestä Kokkotyösäätiön panos hankkeessa oli merkittävä mm. koska lähes kaikki yritykset syntyivät Kokkolan alueelle. Hankkeen aikana rakennettiin luottamukseen perustuva yhteistyöverkosto. Yrityksillä oli lisäksi selkeät näkemykset niin liiketoiminnastaan kuin sosiaalisesta yrittäjäydestäänkin. (Innanen 2008.)

Yrittäjät eivät kokeneet konsultaatioissa/yritysneuvonnassa epäonnistumisia vaan pitivät niitä erittäin onnistuneina. Tosin yksi yrittäjä koki saaneensa tukea vähemmän kuin muut yrittäjät. Rahoittajan/KOSEKIn edustajan mielipide oli, että yrityksiä ei

pidä luokitella A- ja B-luokan yrityksiin, vaan kaikkien konsultoitavien yritysten tulisi olla samanarvoisia. (Innanen 2008.)

Projekti oli tarjonnut laadukasta rahoitukseen liittynyttä konsultaatiota yrittäjille tukimahdollisuuksista, avustuksista, investointituista, lainoista, TE-keskuksen (nykyinen ELY-keskus) tarjonnasta, valtion rahoituksesta sekä maksatushakemuksista. Markkinoinnin osalta konsultaatio oli vähäistä tai yrittäjät eivät olleet tarvinneet markkinointiapua. Kaksi yrittäjää kertoi, että he tulevat jatkossakin tarvitsemaan konsultaatiota yrityksen toiminnan organisoimiseen ja johtamiseen. Myös talouden seurantaan liittyvään tukeen oli jatkotarvetta. Useampi yrittäjä oli tyytyväinen saamiinsa neuvoihin tilitoimistopalvelujen hankkimisesta. Tukea oli tullut myös yritystoiminnan kannattavuuteen liittyvissä asioissa, työsopimusasioissa ja verotusasioissa. Näiden jatkotarve on merkittävä. (Innanen 2008.)

Johtopäätöksiä ovat, että laadukas yrityskonsultaatio/neuvonta auttaa merkittävästi yritystoiminnan käynnistämistä ja pääsääntöisesti yritykset jäisivät syntymättä ilman konsultaatiota. Annettavan konsultaation tulee olla hyvin *konkreettista* ja *henkilökohtaista*, eli kunkin yrittäjän tarpeesta lähtevää. Hankkeen konsultaatiot olivat *erittäin laadukkaita*, jossa *luottamus*, laaja *yhteistyöverkosto* ja *helposti lähestyttävyyys* olivat avainasemassa. Yrittäjät kokivat alkuvaiheessa tarvinneensa paljon ”rohkaissua”. (Innanen 2008.)

Arvioinnin mukaan konsultoinnin/yritysneuvonnan tulevaisuuden haasteita, jotka ovat pitkälti vielä tämän päivänkin haasteita, ovat mm. työlainsäädännön jäykkyys, joka tekee osaltaan rekrytoinnin haasteelliseksi. Markkinoinnin kilpailukeinojen tunteminen ja markkinoinnin tehostaminen olisivat myös asioita, joihin yrittäjät kertoivat tarvitsevansa tulevaisuudessa neuvontaa. Myös yrityksen johtamiseen ja toiminnan organisoimiseen, toiminnan kannattavuuden eri osa-alueiden avaamiseen sekä veroneuvontaan olisi yrittäjien mielestä jatkossa tarvetta. (Innanen 2008.)

4.4.3 Hankkeen merkitys yhteiskunnalle – SYTA

Arvioinnissa oli kuusi hankkeen avulla perustettua yritystä sekä SocEnter-hankkeen analyysi, joka oli yhteenveto yritysten analyyseistä. Neljä yrityksistä oli perustettu Kokkolaan, yksi silloiseen Kälviän kuntaan sekä yksi Vaasaan. Analyyseissä käsiteltiin vuoden 2007 tietoja joko kokonaisuudessaan tai osittain. Osuuskunta Nelikataja on poistettu laskelmista, koska siitä ei ollut saatavilla SYTA-analyysiä. Arvioinnissa mukana olleet yritykset olivat seuraavat:

- Meidän Yxpila Osuuskunta, Kokkola, 1.1.–31.12.2007
- Kokkolan Torilaiva Oy, Kokkola, 5.7.–31.12.2007
- SosTek Palvelut Oy, Kälviä, 1.1.–31.12.2007
- OMA hoivapalvelu Oy, Kokkola, 21.8.–31.12.2007
- Kokkolan Asennus ja Avitus Oy, 1.1.–31.12.2007
- Kaurasen Ruokapalvelu Oy/Cafe Uimala, Vaasa, 1.1.–31.12.2007

Yrityksissä oli tarkastelujaksolla osatyökykyisiä, vajaakuntoisia ja pitkäaikaisesti työttömiä yhteensä 43 henkilöä, joista palkkatyössä työntekijöinä 36 ja työharjoittelussa 3 henkilöä (TAULUKKO 1).

TAULUKKO 1. SocEnter-hankkeen yritysten työntekijämäärät (SYTA)

SYTA-analyysi / SocEnter-hanke Henkilömäärät				
Yritys	Vetäjä/tj. yrittäjä	Työntekijät	Harjoittelu	Yhteensä
Meidän Yxpila Osuuskunta		11		11
Kokkolan Torilaiva Oy	1	3	2	6
SosTek Palvelut Oy		7	1	8
OMA hoivapalvelu Oy	1	3		4
Kokkolan Asennus ja Avitus Oy	1	4		5
Kaurasen Ruokapalvelu Oy	1	8		9
Yhteensä hlö	4	36	3	43

Aineiston pohjalta tehtiin seuraavat johtopäätökset:

- Yhteiskunnan kannalta aktiivinen toiminta on kannattavampaa kuin mitä passiivinen tilanne olisi.
- Yhteiskunnan kannalta on sitä kannattavampaa mitä nopeammin myös sosiaaliset yritykset pystyvät tekemään liiketaloudellisen nollatuloksen, siitakin huolimatta että yrityksen toimintaan osoitettaisiin pysyvää palkkatukea.
- Esimerkkiaineistossa jo muutaman toimijan positiivinen tulos riittää kääntämään kokonaistuloksen yhteiskunnan kannalta positiiviseksi, vaikka yritysten yhteenlaskettu liiketoiminnan tulos on negatiivinen.
- Aineiston yrityksiä yksittäin tarkasteltuna näyttäisi siltä, että ne alkuvaiheessa hyötyisivät tuesta joka kohdentuu liiketoiminnan täsmentämiseen ja myynnin kehittämiseen vielä laajemmin kuin SocEnter-hankkeella oli mahdollisuus antaa. Tällainen tuki auttaisi sosiaalisen yrityksen toiminnan pysyvyyttä ja sosiaalisen yhteiskuntavastuun toteuttamista, mikä niiden toiminnan taustalla on. (Leinonen 2008b.)

Taulukossa 2 on esitetty SYTA-analyysin taloustiedot eri sarakkeissa sekä yhteenlaskettuina sarakkeittain seuraavasti:

- yrityksen nimi
- yrityksen liiketoimintatulos
- muut taloudelliset vaikutukset eli maksettujen nettopalkkojen lisäys, ostot yksityissektorilta sekä eläkekertymät
- valtion panostus tai tulot, nettokustannukset (+/-)
- kunnan panostus tai tulot, nettokustannukset (+/-)
- yhteenlasketut sarakesummat.

TAULUKKO 2. SocEnter-hankkeen yritysten tulos ja muut taloudelliset vaikutukset (SYTA)

SYTA-analyysi / SocEnter-hanke				
Talous				
Yritys	Liiketoiminta -tulos	Muut taloudelliset vaikutukset	Valtio	Kunta
Meidän Yxpila Osuuskunta	- 40 000	40 000	26 000	-8 000
Kokkolan Torilaiva Oy	-17 000	10 000	5 000	-3 000
SosTek Palvelut Oy	-17 000	73 000	54 000	-11 000
OMA hoivapalvelu Oy	-8 000	4 300	3 000	-1 500
Kokkolan Asennus ja Avitus Oy	6 000	36 000	-13 000	-6 000
Kaurasen Ruokapalvelu Oy	33 000	181 000	-35 000	-25 000
Yhteensä	-43 000	344 300	40 000	-54 500

SocEnter-hankkeessa mukana olleet yritykset olivat tarkastelujaksolla toiminnassaan hyvin eri vaiheissa. Osa oli aloittamassa ja osa oli jo löytänyt omat markkinansa ja toimi kuten mikä tahansa yritys. Vaikka yritysten kokonaistulos oli liiketoiminnallisesti ajateltuna tappiollinen n. 43 000 €, tulos yhteiskunnan kannalta oli hyvin positiivinen (TAULUKKO 3).

TAULUKKO 3. Yhteiskunnan nettopanostus SocEnter-hankkeen yrityksiin ja vaihtoehtoinen nettopanostus mikäli yrityksiä ei olisi ollut (SYTA)

SYTA-analyysi / SocEnter -hanke			
Yhteiskunnan panostus			
- = tulo, + = meno	Yhteiskunta nettopanostus	Vaihtoehto nettopanostus	Erotus
Meidän Yxpila Osuuskunta	18 000	24 000	-6 000
Kokkolan Torilaiva Oy	2 000	5 000	-3 000
SosTek Palvelut Oy	43 000	31 000	12 000
OMA hoivapalvelu Oy	1 500	1 200	300
Kokkolan Asennus ja Avitus Oy	-19 000	-2 000	-21 000
Kaurasen Ruokapalvelu Oy	-60 000	1 000	-59 000
Yhteensä	-14 500	60 200	-74 700

Yhteiskunnan nettopanostus on tuottanut 14 500 €, kun vaihtoehtoisessa tilanteessa nettopanostus olisi ollut 60 200 € suuruinen meno. Tässä yhteiskunta on säästänyt yhteensä 74 700 €.

TAULUKKO 4. Muut taloudelliset vaikutukset yrityksittäin (SYTA)

SYTA-analyysi / SocEnter-hanke				
Muut taloudelliset vaikutukset				
Yritys	Nettopalkat	Ostot yksityisiltä	Eläkekertymät	Yhteensä
Meidän Yxpila Osuuskunta	17 000	14 000	9 000	40 000
Kokkolan Torilaiva Oy	4 000	4 000	2 000	10 000
SosTek Palvelut Oy	30 000	30 000	13 000	73 000
OMA hoivapalvelu Oy	2 000	2 000	300	4 300
Kokkolan Asennus ja Avitus Oy	4 000	30 000	2 000	36 000
Kaurasen Ruokapalvelu Oy	13 000	166 000	2 000	181 000
Yhteensä	70 000	246 000	28 300	344 300

Taulukossa 4 vuoden aikana nettopalkkoja maksettiin 70 000 € enemmän sosiaalisin perustein työllistetyille, tuotteita ja palveluja ostettiin n. 246 000 € ja työeläkekeräytymää muodostui 28 300 € (kohdentuu sosiaalisin perustein palkattuihin henkilöihin) enemmän, eli muut taloudelliset vaikutukset olivat yhteensä 344 300 € (TAULUKKO 2). Valtion nettokustannukset olivat 40 000 € (TAULUKKO 2). Kuntien nettohyöty oli 54 500 € (TAULUKKO 2) eli kuntien näkökannalta toiminta oli erittäin hyödyllistä. Valtion osalta panostus oli investointi tulevaisuuteen, sillä valtion hyöty realisoituu samalla kun yritysten toiminta muuttuu kannattavaksi.

SocEnter-hanke päättyi 31.3.2008. Työministeriö käynnisti tarjouskilpailun jonka perusteella käynnistyi Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) sosiaalisten yritysten kehittämishanke Yhteinen yritys (2009–2011). Hankkeessa Syfo Oy tarjosi sosiaalisten yritysten perustamis- ja kehittämisneuvontaa. Hanke täydensi muuta yritysneuvontaa sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen yritystoimintaan liittyvissä erityiskysymyksissä. (sosiaalinenyritys.fi.)

5 TUTKIMUS JA SEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tekemisen teoriaa

Jyväskylän yliopisto jakaa tutkimusprosessin neljään osaa, jotka ovat:

- aiheeseen perehtyminen
- tutkimuksen suunnittelu
- tutkimuksen toteuttaminen
- raportointi.

Kaikkiin tutkimusprosessin vaiheisiin sisältyy erilaisia eettisiä näkökulmia. Yksinkertaisimmillaan tutkimusetiikka tarkoittaa tiedeyhteisön hyväksymien tapojen ja käytänteiden noudattamista tutkimuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja raportoinnissa. Monissa tutkimuksissa tutkija joutuu miettimään eettisiä valintoja myös yksityiskohtaisemmin esimerkiksi kerätessään henkilökohtaisia tietoja sisältävää aineistoa tai tutkiessaan poliittisesti, uskonnollisesti tai kulttuurisesti sensitiivistä aihepiiriä. (Jyväskylän yliopisto 2014.)

Tutkimus aloitetaan aiheenvalinnalla ja aiheeseen perehtymisellä aikaisemman tutkimuksen pohjalta. Aihe rajataan sekä kartoitetaan mahdollisia tutkimusnäkökulmia ja käsitteitä. Aiheen on oltava tutkijaa motivoiva, jotta mielenkiinto tutkimuksen tekemiseen säilyy pitkäjänteisen tutkimusprosessin ajan. Aiheen valinnassa on syytä kiinnittää huomiota siihen, onko aihe tutkijalle entuudestaan tuttu, sillä täysin vieraaseen aihepiiriin perehtyminen vie aikaa. Kannattaa myös pohtia, onko aiheesta tehty jo runsaasti tutkimusta. Tällöin omaperäisen näkökulman löytäminen ja uuden tiedon tuottaminen aiheesta voi olla työlästä. Aihe, josta ei ole vielä minkäänlaista tutkimuksellista tietoa, voi osoittautua liian haasteelliseksi tutkimuskohteeksi. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa suunnitellaan yksityiskohtaisesti, miten tutkimus etenee, mitä aineistoja ja menetelmiä tutkimuksessa käytetään ja valitaan sovellettavat teoreettiset lähestymistavat. Tutkimusongelma täsmennetään ja konkreettiset tutkimuskysymykset muotoillaan. Ongelmanasettelussa pohditaan, millaista tietoa ilmiöstä on tutkimuksessa tavoitteena tuottaa. (Jyväskylän yliopisto 2014.)

Toteutus on usein tutkimuksen työläin vaihe, jossa kerätään tutkimuksen empiirinen aineisto ja analysoidaan se. Mikäli aineiston kerääminen ja analysointi tuottaa ajatuksia ja näkökulmia, joita ei tutkimussuunnitelmassa ole huomioitu, voidaan tutkimussuunnitelmaa tarkentaa ja muokata. Lopuksi tehdään johtopäätökset tai tulkinnat analyysin avulla aineistosta saaduista tuloksista. Johtopäätökset tai tulkinnat vastaavat asetettuihin tutkimuskysymyksiin. (Jyväskylän yliopisto 2014.)

Tieteellisessä tutkimuksessa tiedon tuottaminen perustuu erilaisiin päätelmiin. Päätely etenee oletuksista johtopäätöksiin tiettyjen perusteiden kautta. Päätelyn perusteiden esittämistä ja päätelyn kulun todistamista kutsutaan argumentaatioksi. Yleisimpiä päättelytapoja kutsutaan induktioksi, deduktioksi, abduktioksi ja analogiaksi. (Jyväskylän yliopisto 2014.)

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan soveltaa tietyin osin reliabiliteetin ja validiteetin käsitteitä. Reliabiliteetilla tarkoitetaan analyysin johdonmukaisuutta ja mittaus tulosten toistettavuutta. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa aineiston analyysimittarit ovat päteviä eli ne mittaavat sitä, mitä niiden on tarkoitus mitata. Laadullisessa tutkimuksessa arvioidaan tutkimuksen uskottavuutta ja luotettavuutta. Tulokset eivät esimerkiksi saa olla sattumanvaraisia ja tutkimusmenetelmillä on voitava tutkia sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoitus tutkia. Laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta kertoo myös se, onko tutkimus yleistettävissä ja siirrettävissä, eli ovatko tutkimuksen tulokset yleistettävissä tai siirrettävissä myös muihin kohteisiin tai tilanteisiin. (Jyväskylän yliopisto 2014.)

5.2 Tutkittavat yritykset

5.2.1 Meidän Yxpila Osuuskunta

Meidän Yxpila Osuuskunta rekisteröitiin kaupparekisteriin 21.6.2007. Osuuskunnan päätoimiala on asunto- ja muiden rakennusten siirto. Ykspihlaja on satamakaupunginosa, joka on joutunut taistelemaan elintilastaan ja olemassaolostaan niin sataman kuin suurteollisuusalueenkin laajentumispyrkimysten puristuksissa. Vahvasti vasemmistolainen, n. 1 600 asukkaan taantunut kaupunginosa ei ilman asuinalueen asukkaiden yhteistä ponnistelua saanut alueelle kaavoituspäätöstä uudelle asuinalueelle. Osuuskunnan toiminta käynnistyi, kun se voitti tarjouskilpailun päiväkodin rakentamisesta. (Vihinen & Moilanen 2013, 116.)

Meidän Yxpila Osuuskunnan toiminta oli vuonna 2007 liiketaloudellisesti tarkastellen tappiollista n. 40 000 € ja tappio on jouduttu paikkaamaan omalla pääomalla. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tilanne oli kuitenkin toinen, eli toimintaan oli sijoitettu n. 7 000 € vähemmän kuin vaihtoehdoisessa tilanteessa yhteiskunnan nettokustannukset olisivat olleet. Vuoden aikana nettopalkkoja maksettiin 17 000 € enemmän, tuotteita ja palveluja ostettiin n. 14 000 € ja työeläkekertymää muodostui 9 000 € enemmän eli muut taloudelliset vaikutukset olivat yhteensä 40 000 €. Valtiolle toiminnasta aiheutui 26 000 € nettokustannus (palkkatuet). Kunta ei panostanut toimintaan lainkaan, mutta on saanut toiminnasta 8 000 € tuottoja. Huomioitavaa oli myös se, että organisaation tekemät ostot olivat lähes yhtä suuret kuin myynti. Myynnin osuus rahoituksesta oli 19 %, palkkatukien 35 % ja omalla pääomalla katettiin 46 %. (Leinonen 2008b.)

Kokkolan kaupungin, osuuskunnan ja asukasyhdistyksen voimin syntyi Ykspihlajaan ryhmämuotoisen kuntouttavan työtoiminnan toimintakokonaisuus, joka parhaimmillaan vuonna 2010 aktivoi yli 100 Ykspihlajassa ja Koivuhaan asuinalueella asuvaa osatyökykyistä ja pitkäaikaistyötöntä. Vuoden 2010 aikana toiminnan kustannuksista katettiin julkisilla tuilla vain 5 %. (Vihinen & Moilanen 2013, 116–118.)

5.2.2 Kokkolan Torilaiva Oy

Kokkolan Torilaiva Oy rekisteröitiin kaupparekisteriin 17.10.2007. Päätoimialaksi on merkitty kiinteistöhuolto ja aputoiminimeksi Kokkolan Markkinointi. Yrityksen näkyvin toiminta keskittyi kahvilatoiminnan pyörittämiseen Kokkolan torille tuodussa kahvilalaiva Krunnissa. Vanha laiva oli kesäisin niin turistien kuin kokkolalaistenkin suosiossa. Kahvilayrittäjä ei ollut tyytyväinen kaupungin tapaan hoitaa laivan sijoittamisesta syntyneitä kiistaa, vaan kyllästyi asian pyörittämiseen ja siirretti laivan Kruunupyhyn kunnostettavaksi ja myi sen ”merirosvolaiva”-teemapuistoa suunnitelleelle Karl Lindroosille lokakuussa 2011. (YLE Keski-Pohjanmaa 2011; Kokkolan Torilaiva Oy.)

Kokkolan Torilaiva Oy:n toiminta on tarkastelujaksolla vuonna 2007 ollut liiketaloudellisesti tarkasteltuna tappiollista n. 17 000 €. Kalenterivuotta lyhyempi seuranta-jakso vaikeutti arvion tekemistä, mutta yhteiskunnan näkökulmasta tarkastellen tilanne on kuitenkin toinen. Toimintaan on osoitettu n. 3 000 € vähemmän kuin vaihtoehdoisen tilanteen nettokustannukset olisivat olleet. Tarkastelujakson aikana nettopalkkoja maksettiin 4 000 € enemmän, tuotteita ja palveluja ostettiin n. 4 000 € ja työeläkekertymää muodostui 2 000 € enemmän eli muut taloudelliset vaikutukset olivat yhteensä 10 000 €. Valtiolle toiminnasta aiheutui 5 000 € nettokustannus (palkkatuet). Kunta ei panostanut toimintaan lainkaan, mutta on saanut toiminnasta 3 000 € tuottoja. Tuloksesta voitiin nähdä yrityksen alkuvaiheen ”kuolemanlaakso”- tilanne, eli myyntituloja ei ollut kertynyt vielä riittävästi, ja toiminnan menoja ja kustannuksia on jouduttu kattamaan omalla pääomalla. Myynnin osuus rahoituksesta oli 17 %, palkkatukien 25 % ja omalla pääomalla katettiin 58 %. (Leinonen 2008b.)

5.2.3 SosTek Palvelut Oy

SosTek Palvelut Oy oli vuonna 2007 perustettu sosiaalinen yritys, jonka päätoimiala oli päivä- ja työtoiminta muille kuin ikääntyneille ja vammaisille. SocEnter-hanke kokosi yhteistyöverkoston. Tavoitteena oli kolmessa vuodessa vakiinnuttaa yrityksen toiminta.

Yritys aloitti palkkaamalla yhden työntekijän asiakkaan kiinteistönhuoltoon sekä pienimuotoisiin avustaviin tehtäviin. Pian palkattiin kaksi siivoojaa kotona tehtäviä siivouksia varten, sekä rakennusmies omakotitalon remontoimiseen. Kesällä tehtiin piha- ja ulkotöitä. Asiakkaiden oli mahdollista hyödyntää kotitalousvähennystä, mikä piti palvelut edullisina. (VATES-säätiö & Työministeriö 2007.)

SosTek Palvelut Oy on tarkastelujaksolla vuonna 2007 tyypillisen aloittavan yrityksen tapaan tehnyt liiketoiminnallista tappiota n. 17 000 €. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tilanne oli kuitenkin toinen, eli toimintaan oli sijoitettu n. 11 000 € enemmän kuin vaihtoehtoisessa tilanteessa yhteiskunnan nettokustannukset olisivat olleet. Vuoden aikana nettopalkkoja maksettiin 30 000 € enemmän, tuotteita ja palveluja ostettiin n. 30 000 € ja työeläkekertymää muodostui 13 000 € enemmän, eli muut taloudelliset vaikutukset olivat yhteensä 73 000 €. Valtiolle toiminnasta aiheutui 54 000 € nettokustannus. Kunta ei panostanut toimintaan lainkaan, mutta on saanut toiminnasta 11 000 € verotuloja. Myynnin ja ostojen suhde on ollut huono. Liiketoiminnallisen voiton saaminen vaatisi myynnin lisäystä paremmalla katteella. Myynnin osuus rahoituksesta oli 41 % ja erilaisten valtion tukien 59 %. (Leinonen 2008b.)

5.2.4 OMA-hoivapalvelu Oy

OMA hoivapalvelu Oy on vuonna 2007 Kokkolanseudun Omaishoitajat ja Läheiset ry:n perustama ja jäsenistön omistama sosiaalinen yritys, toimialana kotipalvelut omaishoitajille, ikäihmisille, vammaisille ja muille apua tarvitseville. Toimintaa ohjaaviksi arvoiksi yritys kertoo yksilöllisen henkilökohtaisesti suunnitellun palvelun, luotettavuuden asiakastyössä, toiminnan jatkuvuuden, turvallisuuden sekä avoimen ja ihmisläheisen toiminnan. (OMA hoivapalvelu Oy.)

OMA hoivapalvelu Oy on tarkastelujaksolla tyypillisen tehnyt liiketoiminnallista tappiota n. 8 000 €. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tilanne oli kuitenkin toinen, eli toimintaan oli sijoitettu vain n. 500 € enemmän kuin vaihtoehtoisessa tilanteessa yhteiskunnan nettokustannukset olisivat olleet. Vuoden aikana nettopalkkoja maksettiin 2 000 € enemmän, tuotteita ja palveluja ostettiin n. 2 000 € ja työeläkekertymää muodostui 300 € enemmän, eli muut taloudelliset vaikutukset olivat yhteensä 4 300 €. Valtiolle toiminnasta aiheutui 3 000 € nettokustannus (palkkatuet). Kunta ei

panostanut toimintaan lainkaan, mutta on saanut toiminnasta 1 500 € verotuloja. Myös tämä yritys oli ”kuolemanlaakson” tilanteessa eli tuotot olivat liian pienet suhteessa kustannuksiin. Oman pääoman käytöllä on katettu aloitusvaiheen kustannuksista yli puolet eli n. 54 %. (Leinonen 2008b.)

5.2.5 Kokkolan Asennus ja Avitus Oy

Kokkolan Asennus ja Avitus Oy perustettiin vuonna 2007 kun seurakunnan vapaaehtoistyössä toimineet omistajat huomasivat selvän aukon työelämän ulkopuolelle ajautuneiden ohjaamisessa työmarkkinoille. Sosiaalinen yritys tuntui yrittäjistä järkevimmältä vaihtoehdolta auttaa. Yrityksen päätoimiala oli metallityöt, mutta niiden rinnalla yritys teki myös pienimuotoisia puutöitä ja huoltotöitä. Yritys pyrki myös hyödyntämään työntekijöidensä erityisosaamista palveluvalikoimassaan. Taloudellisena kannustimena olevaa palkkatukea yrittäjät pitivät niin pienenä, että sosiaalisen yrityksen perustajalla pitää olla rohkeutta ja kutsumus auttaa ihmisiä. (Yritysmailma 2010.)

Kokkolan Asennus ja Avitus Oy oli vuoden 2007 toiminnasta arvioituista yrityksistä toinen, jonka liiketoiminnan tulos oli arviointivuonna positiivinen n. 6 000 €. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsoen toiminta on ollut jo tarkastelujaksolla erittäin kannattavaa. Yhteiskunnan saama nettohyöty on ollut n. 17 000 €. Osa henkilöstöstä olisi työllistynyt joka tapauksessa vapaille markkinoille, joten vaihtoehtoinenkin tilanne olisi ollut yhteiskunnalle positiivinen. Tällöin yhteiskunnan saama hyöty olisi ollut kuitenkin vain 2 000 €. Vuoden aikana nettopalkkoja maksettiin 4 000 € enemmän (pieni summa koska puolet työntekijöistä olisi työllistynyt muutenkin), tuotteita ja palveluja ostettiin n. 30 000 € ja työeläkekertymää muodostui 2 000 € (kohdentuu sosiaalisin perustein palkattuihin henkilöihin) enemmän, eli muut taloudelliset vaikutukset yhteensä 36 000 €. Valtio sai nettotuottoja 13 000 €. Kunta ei panostanut toimintaan lainkaan, mutta on saanut toiminnasta 6 000 € verotuloja. Myyntituottojen osuus tulorahoituksesta oli n. 93 %, eli yritys toimi puhtaasti liiketoimintaperiaatteella. Yritys on pystynyt käynnistämävaiheessa toimimaan kuten mikä tahansa yritys olisi toiminut. (Leinonen 2008b.)

5.2.6 Kaurasen Ruokapalvelu Oy

Kaurasen Ruokapalvelu Oy rekisteröitiin kaupparekisteriin elokuussa 2008. Toimialana oli kahvila-ravintola. Toiminta oli suoraa jatkoa toimintaansa lopettaneelle Cafe Uimalalle (tmi), jonka toiminta aloitettiin syksyllä 2005. Yritystoimintamuotoa muutettiin kun yritys kasvoi kolmen hengen yrityksestä kymmenen hengen monipuoliseksi kahvila- ja ruokapalvelujen tuottajaksi. (Heikkilä 2010.)

Kaurasen Ruokapalvelu Oy oli arvioiduista yrityksistä toinen jonka liiketoiminnan tulos oli arviointivuonna positiivinen n. 33 000 €. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsoen toiminta on ollut jo tarkastelujaksolla erittäin kannattavaa. Yhteiskunnan saama säästö on ollut n. 62 000 €. Vuoden aikana nettopalkkoja maksettiin 13 000 € enemmän, tuotteita ja palveluja ostettiin n. 166 000 € ja työeläkekertymää muodostui 2 000 € (kohdentuu sosiaalisin perustein palkattuihin henkilöihin) enemmän eli muut taloudelliset vaikutukset olivat yhteensä 181 000 €. Valtio sai nettotuottoja 35 000 €. Kunta ei panostanut toimintaan lainkaan, mutta on saanut toiminnasta 25 000 € verotuloja. Myyntituottojen osuus tulorahoituksesta oli n. 95 %, loput 5 % olivat palkkatukea ja Kelan maksamia satunnaisia eriiä. Yritys toimi puhtaasti liiketoimintaperiaatteella. (Leinonen 2008b.)

5.3 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuksen toteutus

Tutkimuskohteena oli EQUAL-yhteisöaloitteesta (ESR) rahoitettu Pohjalainen Sosiaalinen yrittäjyys-hanke, joka toteutettiin 2004–2008. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa hankkeen aikana syntyneistä yrityksistä, yritysten yhteiskunnallisista vaikutuksista sekä yrittäjien näkemyksiä sosiaalisesta yrittäjyydestä pidemmällä aikavälillä, yritysten syntyvaiheista nykyhetken kautta tulevaisuuteen.

Tutkimus toteutettiin siten, että laadittiin yhteenveto hankkeen kolmiosaisesta arvioinnista vuodelta 2008. Tämän jälkeen selvitettiin syntyneiden sosiaalisten yritysten toiminnan nykytilaa julkisesti saatavista tiedoista esim. kaupparekisteristä ja YTJ:stä. Kyselylomakkeen suunnittelussa huomioitiin SocEnter-hankkeesta vuonna 2008 yrittäjille tehty haastattelututkimus. Yrityskonsultaatiot ja päättynyt hanke eivät kuitenkaan ole enää ajankohtaisia, joten kysymyksenasettelu tuli muuttaa

paremmin tämän päivän tilannetta vastaavaksi. Kysymysten avulla kerättiin haastattelututkimuksella yrittäjien mielipiteitä sosiaalisten yritysten toimintaedellytyksiin vaikuttavista tekijöistä.

Suunnitelmana oli haastatella kahdeksaa henkilöä koskien seitsemää eri sosiaalista yritystä, eli tutkimussuunnitelmaan otettiin kaikki alueella toimineet/toimivat sosiaaliset yritykset. Yksi yrityksistä ei ollut mukana SocEnter-hankeen arvioinnissa vuonna 2008. Vaasassa toiminut yritys jätettiin pois tutkimuksesta, ja rajattiin haastateltavat Kokkolan alueella toimiviin yrityksiin. Vaasalaisyrittäjien toiminta jatkuu eri muodossa, mutta se ei ole enää sosiaalinen yritys. Yhden toimivan yrityksen osalta haastateltiin sekä toiminnan käynnistäjää että nykyistä toimitusjohtajaa. Kahta henkilöä ei tavoitettu. Yhden henkilön kanssa sovittiin haastattelusta, mutta useista yrityksistä huolimatta haastattelu ei toteutunut hänen työkiireidensä vuoksi. Haastatteluihin osallistui viisi henkilöä neljästä yrityksestä, eli yrityksistä 57 % ja henkilöistä 62,5 %. Jatkossa käytän kaikista haastatelluista nimeä yrittäjä, jotta henkilöitä on vaikeampi tunnistaa vastausten perusteella.

Tutkimuksessani käytettiin strukturoitua haastattelua (lomakehaastattelu), koska haastateltavat edustivat yhtenäistä ryhmää ja pyrittiin saamaan helposti vertailukelpoiset vastaukset. Haastattelussa käytettiin haastattelulomaketta (LIITE 1), jossa oli valmiit kysymykset ja niiden esittämisjärjestys oli kaikille haastateltaville sama.

Haastattelutilanne oli yksilöhaastattelu, jossa ei ollut mukana ulkopuolisia, jotka olisivat voineet sekaantua tai vaikuttaa keskusteluun. Olin suunnitellut käyttäväni haastatteluun n. 20 minuuttia haastateltavaa kohden, jotta vastauksista ei tulisi liian laajoja ja niiden vertailtavuus heikkenisi. Haastattelujen kestot vaihtelivat 20 minuutista noin tuntiin. Osa haastatelluista halusi kertoa enemmän kokemuksistaan sosiaalisen yrityksen toiminnasta.

Haastattelujen puhtaaksikirjoittamisen eli litteroinnin yhteydessä muutin haastateltavien henkilöiden nimet peitenimiksi. Purin aineiston sanatarkasti litteroimalla ne heti haastattelun jälkeen, ennen seuraavaa haastattelua. Siirsin yrittäjien vastaukset yksittäisiin kysymyksiin omalle sivulle, joista sitten kirjoitin puhtaaksi yrittäjien

vastaukset kysymyksittäin. Lopuksi kirjoitin yhteenvedon eli analyysin tekemistäni haastatteluista.

6 TUTKITTAVAT YRITYKSET TÄNÄÄN JA TUTKIMUSTULOKSET

Ennen varsinaisten tulosten avaamista kerron SocEnter-hankkeen aikana syntyneiden kuuden yrityksen tämänhetkisestä tilanteesta. Tuon esille myös niitä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet yritysten tämän hetken tilanteisiin niiden julkisten tietojen perusteella, joita on Patenti- ja rekisterihallituksen sekä Verohallinnon yhteisessä yritystietojärjestelmässä (YTJ-rekisteri) sekä Kauppalehden ja Taloussanomien verkkosivuilla. Tietoja löytyi myös YLE Keski-Pohjanmaan verkkosivuilta.

Tiedot kerättiin ensin yrityksittäin ja sen jälkeen vertailtiin eri lähteistä löydettyjä tietoja keskenään. Tietojen luotettavuutta tarkasteltiin niin pitkälle kuin se internetin avulla oli mahdollista. Lähdekritiikki eli tietojen luotettavuuden varmistaminen on työlästä, joskus vaikeaa ja vie aikaa. Vanhimmat tiedot hylättiin. Tietojen keräämisen jälkeen kirjoitettiin yritysten nykytilanteesta lyhyet tilannekuvaukset. Lopuksi raportoitiin yrityshaastattelujen tulokset kysymyksittäin.

6.1 Yritysten tilanne 2009–2014

Meidän Yxpila Osuuskunnalla on useita suunnitelmia toiminnan laajentamiseksi, mutta ne eivät ole edenneet alkuperäisten suunnitelmien mukaan. Nähtäväksi jää saako osuuskunta uutta tuulta purjeisiinsa ja alueen kehittäminen jatkuu sen osalta. Asukasyhdistys ja muut alueen yhdistykset ovat kuitenkin voimissaan, ja asukasyhdistys jatkaa kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä. Sosiaalisten yritysten rekisterissä osuuskunta ei ole enää tammikuussa 2015.

Liiketoimintamielessä Kokkolan Torilaiva Oy:n toiminta oli pienimuotoista, liikevaihto vaihteli tilikausien 2010–2014 välillä 0–15 000 euron välillä. Kahvilalaiva toimi kesäisin vetonaulana Kokkolan torilla ja työllisti tällöin lähinnä nuoria. Hallinto ei yrityksen ponnisteluista huolimatta saanut aikaan yrittäjää tyydyttävää ratkaisua laivan sijoituspaikasta, vaan yrityksen toiminta on virallisesti päättynyt lokakuussa 2014. (Kokkolan Torilaiva Oya; YLE Keski-Pohjanmaa 2011.)

Vuonna 2009 SosTek Palvelut Oy työllisti yhteensä 8 henkilöä, joista vajaakuntoisia 6 henkilöä ja 1 henkilö sosiaalihuoltolain § 27 mukaisesti. (Grönberg & Kostilainen 2012, 71.) Yritys ei saanut toimintaansa kannattavaksi vaan ajautui konkurssipesän hallintaan 9.11.2012 (SosTek Palvelut Oy konkurssipesä).

Vuonna 2009 OMA hoivapalvelu Oy työllisti yhteensä 10 henkilöä, joista vajaakuntoisia 3 ja pitkäaikaistyöttömiä 3 henkilöä (Grönberg & Kostilainen 2012, 71). OMA hoivapalvelu Oy on tehnyt positiivisen tuloksen vuonna 2013, melkein kaksinkertaistanut liikevaihdon vajaan 500 000 € ja tehnyt 13,5 % liikevoiton (Taloussanomat). Yritys työllistää n. 16 henkilöä kokoaikaisesti ja n. 5 henkilöä osa-aikaisesti. OMA hoivapalvelu on SYTA-analyysillä tutkituista yrityksistä ainoa, joka toimii vielä vuonna 2014 sosiaalisena yrityksenä ja on pystynyt kasvattamaan liiketoimintaansa ja näin työllistämään enemmän pitkäaikaistyöttömiä ja vajaakuntoisia.

Vuonna 2009 Kokkolan Asennus ja Avitus Oy työllisti yhteensä 8 henkilöä, joista vajaakuntoisia oli 4 henkilöä (Grönberg & Kostilainen 2012, 71). Liikevaihtoa yritykselle kertyi samana vuonna yli 400 000 €, joka puolittui seuraavana vuonna. Kokkolan Asennus ja Avitus Oy:n toiminta päättyi vuoden 2011 alussa. Yrityksen nimi muuttui TE-Export Oy:ksi, mutta vuoden 2011 lopussa se poistettiin työnantajarekisteristä (Kokkolan Asennus ja Avitus Oy / TE-Export Oy).

Vuonna 2009 Kaurasen Ruokapalvelu Oy työllisti yhteensä 10 henkilöä, joista vajaakuntoisia 3 ja pitkäaikaistyöttömiä 1 henkilö (Grönberg & Kostilainen 2012, 71). Yritys on poistettu työnantajarekisterissä vuoden 2012 lopussa (Kaurasen Ruokapalvelu Oy). Kahvilatoiminta kuitenkin jatkuu Vaasan uimahallissa, missä Kaurasen Ruokapalvelu toimi aikaisemmin.

6.2 Yrityshaastattelujen tulokset

Haastattelin tammikuussa 2015 viittä henkilöä neljästä eri yrityksestä. Yhden yrityksen toiminta oli virallisesti lakannut, mutta yrittäjän kertoman mukaan se on otettavissa käyttöön, jos tarvetta tulee. Lisäksi yrittäjä katsoi, että toimintaa on helpompi

jatkaa osana toista yritystä ilman sosiaalisen yrityksen velvoitteita. Tutkimuksesta pois jääneistä yrityksistä yksi meni konkurssiin vuonna 2012, toisen toiminta päättyi vuonna 2011 ja kolmas ei enää vuoden alussa 2015 ole sosiaalisten yritysten rekisterissä. Haastattelut kohdistuivat, yhtä lukuun ottamatta, toimiviin yrityksiin.

6.2.1 Yritystoiminnan jatkaminen tai lopettaminen

Ensimmäiseksi kysyin: ”Miksi jatkat yritystoimintaa sosiaalisena yrityksenä tai miksi olet lopettanut?”. Siihen vastattiin seuraavanlaisesti. Yhden kyselyyn vastanneen yritys oli lakannut toimimasta, mutta oli yrityksen omistajan mukaan pöytälaatikossa mahdollisia tulevia tarpeita varten. Yritys on toiminnaltaan sulautettu toiseen osakeyhtiöön, jonka alla yritys voi toimia ilman sosiaalisen yrityksen velvoitteita. Neljästä yrityksestä kolme toimii edelleen sosiaalisena yrityksenä samalla toimialalla kuin yritystoiminnan käynnistyessä. Kahden yrityksen toiminnassa ei ollut tapahtunut huomattavia muutoksia. Yksi yritys oli kasvanut huomattavasti.

Kaksi yrittäjää kertoi yrittämisen jatkamisen sosiaalisen yrityksenä yhtenä syynä olevan rahan eli palkkatuet. Näistä yrittäjistä toinen mainitsi myös, että hänen johtamallaan sosiaalisella yrityksellä on paremmat mahdollisuudet kerätä varoja esim. lahjoituksia kannatusyhdistyksen kautta, kuin jos yritysmuoto olisi jokin muu kuin sosiaalinen yritys. Kaksi yrittäjää kertoi heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämisen tärkeydestä.

On mahdollista palkata ihmisiä jotka eivät normaali työmarkkinoille työllisty. Yrittäjä 2

Yhteiskunnallisesti on tärkeää panostaa sellaisiin, joilla ei ole koulutusta tai ei ole päässyt työmarkkinoille. Yrittäjä 3

Lisäksi yksittäisiä vastauksia yritystoiminnan jatkamiseen olivat itsensä työllistäminen, toiminnan pitkäjänteisyys sekä kotona tapahtuvan työn määrän kasvaminen.

6.2.2 Yrityksen toiminnan mahdollisuus muuna kuin sosiaalisena yrityksenä

Seuraavaksi kysyin: ”Olisiko kyseistä yritystoimintaa ollut (käynnistynyt) muuna kuin sosiaalisena yrityksenä?”. Viidestä vastaajasta kolme kertoi, ettei yritystoimintaa olisi käynnistynyt muuna kuin sosiaalisena yrityksenä, yksi kertoi epäilevänsä, että yritystä ei olisi muuna kuin sosiaalisena yrityksenä. Vain yksi yrittäjä kertoi, että yritys olisi syntynyt myös ilman sosiaalista yrittäjyyttä. Vastauksissa tuli esille toiminnan työvoimavaltaisuus, tuet sekä muun lainsäädännön kautta mahdollisuus tuottaa kunnalle palveluja, johon yhdistysmuotoisena ei olisi mahdollisuutta.

6.2.3 Sosiaalisen yritystoiminnan hyödyt

Kolmanneksi kysyin ”Mitä hyötyä yrityksellesi on ollut sosiaalisena yrityksenä toimimisesta?”. Peräti neljässä viidestä vastauksesta tuli esille palkkatukien merkitys sosiaaliselle yritykselle, eli yhteiskunta osallistuu palkkakustannuksiin. Yksi yrityksistä piti tärkeänä myös TE-toimiston palveluja työntekijöiden rekrytointiin. Yksi yrittäjä kertoi hyötynä olleen verkostoituminen ja kontaktit, joita hän oli saanut SocEnter-hankkeen avulla. Työntekijöiden näkökulma tuli esille kahdessa vastauksessa.

Voi räätälöidä työn työntekijälle sopivaksi, vaikka jokin työtä rajoittava ongelma olisi. Jos ei pysty tekemään jotain yksittäistä tehtävää, niin pystyy kuitenkin tekemään jotain muuta. Yrittäjä 3

Voidaan työllistää vajaakuntoisia. Yrittäjä 3

Työntekijöille annetaan mahdollisuus toimia yrityksessä vapaasti, niin että yhteistyö (sosiaalinen vuorovaikutus) lisääntyy. Yrittäjä 5

6.2.4 Sosiaalisen yritystoiminnan haitat

Haastatteluni jatkui kysymyksellä ”Mitä haittaa yrityksellesi on ollut sosiaalisena yrityksenä toimimisesta?”. Vastauksissa kaksi yrittäjää ilmoitti, ettei haittapuolia ole. Yksi kertoi maksaneensa ”oppirahat” ja että hänellä oli ollut liian positiiviset ajatukset sosiaalisen yrityksen brändistä (imago, maine). Yrittäjällä oli huonoja kokemuk-

sia palveluista jotka tuotettiin pitkäaikaistyöttömillä ja vajaakuntoisilla. Yrittäjä kertoi kuitenkin oppineensa arvioimaan, mihin kyseisiä palveluja voi käyttää. Suurimmaksi ongelmaksi yrittäjä katsoi myös sosiaalisessa yrityksessään työntekijöiden moninaiset ongelmat ja erityisesti alkoholismia, jota ei ole helppo ”ottaa puheeksi”. Huonoista kokemuksistaan huolimatta palvelujen hankinnoissa yrittäjä kertoi jatkaneensa yhteistyötä.

Byrokratia, paperityöt ja vaihtuvat säännökset. Yrittäjä 2

Yhden yrittäjän vastauksessa oli viittaus sosiaaliseen yritykseen liittyvään negatiivisuuden leimaan.

Joskus kun ihmiset kuulevat, että yritys on sosiaalinen yritys, niin olettavat, että työntekijät eivät ole työhönsä kykeneviä. Oma tuntekseni on, että ilmapiirissä on negatiivisuuden leima. Yrittäjä 4

Kyseinen yritys käyttää markkinoinnissaan sosiaalisen yrityksen perhosmerkkitunnusta. Kahdessa vastauksessa tulivat esille työntekijöiden palkkatuen saannin epävarmuus ja uudet lainsäädäntömuutokset.

Onko uskallusta tehdä toistaiseksi voimassaolevaa työsopimusta, kun tuen kestosta ei ole selvyyttä. Olemme kuitenkin vakinaistaneet hyviä työntekijöitä. Yrittäjä 4.

Kyseinen yrittäjä kertoi myös rekrytoinnin ajoittaisesta vaikeudesta. Hänen mukaansa reservissä on työntekijöitä odottamassa, mutta ajoittain on kuitenkin hankalaa löytää sopivaa työvoimaa.

Uusi työllisyyslaki määrää, että pitäisi vakinaistaa, aikaisempi laki pitäisi saada takaisin. Toistaiseksi voimassaolevassa työsuhteessa ei voi sanoa irti, menevät tuet, eli yhteiskunta vaikeuttaa työllistämistä. Yrittäjä 5

6.2.5 Yritysneuvonta/konsultaatiot

Viidenneksi kysyin ”Yritysneuvonta/konsultaatiot (mielipiteesi hankkeen päättämisen 2009 jälkeen?)”. Vastauksina yritysneuvonnasta ja konsultaatioista hankkeen

jälkeen yksi yrittäjistä kertoi SocEnter-hankkeen aikana saamastaan avusta paperitöihin. Hän piti sitä edellytyksenä, jotta kykeni perustamaan sosiaalisen yrityksen. Hankkeessa yritysneuvonnasta/konsultaatioista vastanneen henkilön jäätyä pois hankkeesta, tukea ei enää saanut. Hän olisi tarvinnut tukea lähinnä työntekijöiden ohjaukseen.

Ei saanut tukea juoppojen käsittelyyn, työpaikalla olisi ollut tarvetta kurssiin alkoholistien ”käsittelystä”. Yrittäjä 1

Tässä vastauksessa yrittäjä viittasi siihen, että työyhteisöä täytyy valmentaa ja saada asennemuutoksia aikaan, ennen kuin sosiaaliseen yritykseen työllistettävä hyväksytään työyhteisöön. Kyseessä oli hänen mukaansa työyhteisön asenneongelma.

Yksi yrittäjistä kertoi, ettei ole ollut yhteydessä yritysneuvontaa antaviin tahoihin eikä häneen ole oltu yhteydessä. Hän arveli kuitenkin, että olisi saanut konsultaatiota, jos olisi ollut tarvetta. Yksi yrittäjä kertoi saaneensa konsultaatiota hankkeen päättymisen jälkeen samalta henkilöltä, jolta oli saanut sitä hankkeen aikana sekä henkilöltä, jonka kautta yritys sai tukea Kokkolan kaupungilta. Yksi yrittäjistä kertoi olleensa pari kertaa puhelimitse yhteydessä KOSEK:iin.

Yksi yrittäjä oli kokenut tarvetta konsultaatioihin, muttei ollut saanut niitä. Hänen mielestään tilanne oli heikko.

6.2.6 Sosiaalisten yritysten tulevaisuus

Tulevaisuudesta kysyin seuraavaksi kysymyksellä ”Mitkä tekijät mielestäsi ratkaisevat sosiaalisten yritysten tulevaisuuden?”. Vastauksiin liittyvät selkeästi sosiaalisena yrityksenä toimimisen hyödyt ja haitat. Asenteet tulivat kahden yrittäjän vastauksissa esille. Toisen mielestä asenneongelma on yrityksen sisäinen, toisen mielestä yhteiskunnan asenteissa olisi korjattavaa.

Työntekijä myytävä työpaikalla muulle henkilökunnalle, eli on kyse siitä että otetaanko joukkoon. Onnistuu, muttei helppoa, esimerkiksi tällä hetkellä töissä oleva x henkilö. Yrittäjä 1

Yhteiskunnan tulisi sisäistää, hyväksyä yrityksen toiminta. Työntekijät eivät retuporukkaa. Yrittäjä 3

Kolme yrittäjää vastasi, että yhteiskunnan tuki (palkkatuet) on välttämätöntä sosiaalisen yrityksen toiminnalle. Yhden yrittäjän mielestä määräaikaisten työsuhteiden ovat välttämättömiä, resurssit eivät mahdollista muunlaista työllistämistä.

Organisaatio, joka toimii sosiaalisen työllistämisen toimialalla, tulisi olla uskottava ulospäin. Jos työntekijöillä on huono työmoraaali, maine menee. Työn huono laatu ja se, ettei sovitussa aikatauluissa pysyttyä olisi tuottanut ongelmia yrittäjälle. Organisaation tulisi keskittyä työntekijöiden ohjaukseen, eikä oman imagon pönkittämiseen.

Sosiaalisen yrityksen toimintakenttä on haasteellinen – yhteistyön tulee sujua palvelujen ostajien kanssa, niin kunnan kuin asiakkaidenkin. Työssä tulee vastaan tapauksia, joissa asiakkaasta ei huolehdi kukaan, ei omaiset eikä yhteiskunta.

6.2.7 Uuden sosiaalisen yrityksen perustaminen

Edelleen kysyin ”Tällä tietoa perustaisitko vielä sosiaalisen yrityksen?” Kysymyksessä oli vaihtoehto a) Jos perustaisit, niin miksi? ja vaihtoehto b) jos et perustaisi, niin miksi? Vastauksissa yhden yrittäjän kanta *sosiaalisen yrityksen perustamiseen* oli kielteinen.

En pitänyt % velvoitteesta. Oliko se 30 %? Tykkään siitä, että voin ottaa tai olla ottamatta. Muut työntekijät pitäisi opettaa opettamaan, sitä ei voi vaatia. Yrittäjä 1

Muut neljä yrittäjää olisi valmiita perustamaan sosiaalisen yrityksen, mutta kaikilla oli perustamiseen liittyen erilaisia ehtoja. Kaksi vastaajista kertoi eläkeiän tai läheistyvän eläkeiän olevan este yrityksen perustamiseen, muutoin voisi perustaa, koska mielenkiintoa olisi ja mikäli yrityksen toimintasektori olisi sellainen, että ihmisiä voidaan auttaa kotona parhaalla mahdollisella tavalla. Molemmat vastaajat painottivat yrityksen riippumattomuutta. Toinen kertoi, että yritys ei saisi olla yhdistyksen omistama ja toiselle riippumattomuus kunnasta oli tärkeää.

Yksi yrittäjä kertoi, että jos on tarvetta sosiaaliselle yritykselle, hän voisi perustaa uuden yrityksen. Yritystoiminnan pitää olla suuntautunut sellaiselle alalle, joka sopii sosiaalisen yrityksen toimialaksi. Yksi yrittäjistä painotti sosiaalisen yrityksen mahdollisuutta palkata pitkäaikaistyöttömiä ja vajaakuntoisia jotka eivät tule sijoittumaan tuottavaan työhön. Hänen mielestään yritykseen palkattavien tulisi kuitenkin olla hie- man parempikuntoisia kuin hänellä on nyt palkkalistoilla.

6.2.8 Yhteiskunnan lupaukset

Viimeiseksi kysyin yrittäjiltä ”Onko yhteiskunta lunastanut teille annetut lupaukset?”. Yritystoiminnan käynnistysvaiheessa yrittäjille luvattiin paljon hyvää. Vastajista neljä viidestä vastasi, että ei ole. Yksi vastaajista ei osannut tarkemmin sanoa, eikä hänen mielestään tilanne ollut olennaisesti muuttunut. Palkkatukien myöntämiseen hän kuitenkin kertoi tulleen joitakin tarkennuksia, eli tuen myöntämisen ehtoja on tiukennettu. Yrittäjien kritiikki yhteiskunnan antamiin lupauksiin oli samankaltaista.

Menee koko ajan vaikeammaksi. Laskeva juttu. Ei pysynyt edes siinä balanssissa, mitä oli alussa. Yrittäjä 1

Ei, koko ajan menee tavallaan huonompaan päin. Palkkatukien maksuunpanot viivästyvät. Yrittäjä 2

Ei ole, muutetaan joka toinen päivä säännöksiä. Viranomaiset kankeita ja kaikki pilkut oltava kohdallaan. Yrittäjä 5

Yksi yrittäjä kertoi, että organisaatiomuutosten vuoksi vastausten saaminen ELY:stä on tullut hankalaksi. Yhden vastaajan mielestä sosiaali- ja terveystoimeen on tullut paljon lakipykälää, jotka rajoittavat yrityksen toimintaa. Tällä vastaaja viittasi terveydenhuollon työntekijöiden pätevyysvaatimusten tarkastamiseen.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Opinnäytetyöprosessi

Aiheenvalinta oli melko helppo, vaikkakin siihen kului useampi kuukausi. Yhteistyö sosiaalisten yritysten kanssa kuului aikaisemmin työhöni ja olen ollut kiinnostunut yritysten kehityksestä ja sosiaaliseen yritystoimintaan vaikuttavasta lainsäädännöstä.

Suoritin kevään 2014 ja syksyn 2014 aikana tutkinnostani puuttuvia opintojaksoja, joista opetussuunnitelman mukaan osa oli perusopintoja. Tiedonhaku ja kielenhuolto tukivat hyvin opinnäytetyön tekemistä. Tiedonhaun opintojakso auttoi huomattavasti lähteiden hakua. Tietokantojen käyttö olisi muutoin ollut vaivalloista. Apua koulun puolelta tiedonhakuun olisi myös tarvittaessa ollut saatavissa. Oman opinnäytetyöni aiheeseen löysin mielestäni riittävästi lähdemateriaalia.

Siinä vaiheessa, kun oli mahdollisuus saada tutkintoni vihdoinkin valmiiksi, oppilaitos tarjosi monenlaista apua ja tukea opintojen loppuunsaattamiseksi.

Työni aihe hyväksyttiin kesäkuussa, mutta aloitin opinnäytetyön kirjoittamisen vasta syyskuussa 2014 ja työ valmistui maaliskuussa 2015. Aikataulua olisi voinut tiukentaa, mutta kokonaisuutena olen tyytyväinen opintojen loppuvaiheen suorittamiseen ja opinnäytetyöprosessiin. Kiitokset kuuluvat niin motivoituneille opettajille kuin muulokin henkilökunnalle.

Koen syventäneeni osaa osaamistani niin opintojen kuin opinnäytetyönkin ansiosta, ja ainakin osaa viimeisen vuoden aikana oppimastani pystyn hyödyntämään tulevaisuudessa.

7.2 Työmarkkinatuki ja sosiaaliset yritykset

Vuoden 2006 alusta astui voimaan työmarkkinatukiuudistus. Tällöin valtio siirsi kunnille puolet eli 50 % yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden työmarkkinatuen rahoitusvastuusta. Lain perusteella kuntien työmarkkinatukimenot pienenevät, mikäli

kunnat aktivoivat eli järjestävät esim. työtä, koulutusta, työharjoittelua tai kuntouttavaa työtoimintaa pisimpään työttömänä olleille. Ennen tätä muutosta tuli voimaan laki sosiaalisista yrityksistä, josta toivottiin uutta keinoa pitkäaikaistyöttömien ja vajaakuntoisten työllistämiseen. Tehtyjen SYTA-analyysien perusteella voidaan väittää, että työttömyys on yhteiskunnalle kallista monin eri tavoin. Kunnat vastaavat työttömyyden kustannuksista enenevässä määrin. Sosiaalinen yrittäjäyys on yritystoiminnan muoto, jonka avulla voidaan pienentää kunnan työmarkkinatukimenoja. Mikäli sosiaalisia yrityksiä olisi syntynyt odotettua enemmän, niillä olisi voinut olla huomattava yhteiskunnallinen vaikutus niin talouteen kuin yksittäisten ihmisten hyvinvointiin.

Arvioidessani kunnan Kelalle maksettavaa työmarkkinatukea olen käyttänyt vuosien 2006–2011 vuosikustannuksena n. 3 000 € työtöntä kohden. Vuonna 2011 Kelan maksama työmarkkinatuen perusosa oli 25,74 €/pv. Vuosina 2012–2014 kunnan vuosikustannus nousi ja oli n. 4 000 € työtöntä kohden. Kelan maksama työmarkkinatuen perusosa vuonna 2014 oli 32,66 €/pv. Vuoden 2015 alusta työttömyyden keston päiväraja on laskettu 300 päivään ja yli 1 000 päivää työttöminä olleista kunnan maksuosuus on noussut 70 %:iin. (Kela.)

Työmarkkinatuen kustannusten jakoa eli rahoitusvastuuta valtion ja kuntien kesken on muutettu 2015 alusta niin, että kuntien kustannusten työmarkkinatuesta arvioidaan kasvavan vuodessa 160 milj. €. Valtio tasaa kunnille aiheutuvien kustannuksien kasvusta 75 miljoonaa euroa korottamalla yhteisöveron jako-osuuden määrää vastaavalla prosenttiosuudella kuntien hyväksi. Koska yhteisövero ei jakaudu yksittäisille kunnille lisävelvoitteesta aiheutuvien kustannusten mukaisesti, kunnan peruspalvelujen valtionosuutta lisätään tai vähennetään kustannusosuuden ja yhteisöveron erotuksella kuntakohtaisesti 75 miljoonaan euron osalta. (HE 133/2014; Laki 1406/2014.)

Pisimpään työttöminä olleiden työllistäminen on tähänkin asti ollut kunnan kannalta taloudellisesti kannattavaa. Vuoden 2015 alusta sen pitäisi olla entistäkin kannattavampaa, jo pelkästään euroilla mitattuna. Taloudelliset vaikutukset työmarkkinatukimenojen osalta ovat valtiolle päinvastaiset kuin kunnille, eli mikäli kunta aktivoi niin valtio maksaa. Tässä tilanteessa kunta ja työtön kuntalainen saavat vastinetta

rahalle, kunta maksamalla aktivoinnista ja työtön kuntalainen joko palkan tai muiden korvausten muodossa.

Keskimäärin aktivointiaste on ollut eri kunnissa n. 30 %. Kolmestakymmenestä suurimmasta kunnasta harvat ovat saaneet nostettua aktivointiasteen yli 50 %. Vain Kajaani ja aikaisemmin Kokkola ovat pystyneet tähän. Kokkolassa saavutettiin yli miljoonan euron säästö, verrattuna rahoitusjohtajan diskonttaamaan vuosittaiseen talousarviomäärärahaan vuosina 2009–2012. Kajaanissa aktivointi painottuu palkkatuella työllistämiseen, Kokkolassa kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden määrän huomattavaan lisäämiseen. (Kokkolan kaupunki; Kela.)

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Aika SocEnter-hankkeen päättymisestä 31.3.2008 tammikuun 2015 alkuun on melko pitkä eli vajaat seitsemän vuotta. Toimivien yritysten johdolla on selkeät mielipiteet sosiaalisesta yritystoiminnasta tällä hetkellä omien yritystensä kohdalla. Yrittäjä, jonka yritys oli lopettanut toimintansa, ei luonnollisestikaan ollut aiheeseen perehtynyt samoin kuin muut haastatellut yrittäjät ja yritysjohto.

Tekemäni haastattelututkimuksen reliabiliteetista kertoo ainakin se, että sama kysely olisi toistettavissa suoraan muihin sosiaalsiin yrityksiin. Kysymykset olivat melko yleisluontoisia, mutta tarkasti rajattuja valittuun teemaan. Syvyyttä vastauksiin olisi saanut lisäkysymyksillä. Tutkimuksessa tutkittiin yrittäjien mielipiteitä sosiaalisesta yrittämisestä.

Kaikkiin tutkimuksiin ja raportteihin sosiaalisesta yrittäjyydestä, joihin tutustuin opinnäytetyötä tehdessäni, sisältyi samansuuntaista kritiikkiä kuin mitä sain yrittäjiltä vastuksina esittämiini kysymyksiin. Yrittäjät eivät ole esim. tyytyväisiä palkkatuen tasoon, myöntämisperusteisiin, keston, eivätkä usein myöskään ihmisten käsityksiin sosiaalisista yrityksistä. Tästä voitaneen tehdä johtopäätös, että saamani vastaukset vastaavat vallalla olevia käsityksiä ja haastattelututkimus on ainakin jossain määrin validi.

Tutkimusmenetelmän ja kysymykset valitsin siten, että saisin vastaukset haastateltavilta mahdollisimman vähän heille vaivaa aiheuttaen, tiiviissä muodossa ja ripeässä aikataulussa. Yrittäjien aika on kallista, enkä usko, että heillä olisi ollut aikaa ja haluakaan vastata laajempaan ja syvempään kyselyyn. Pitkä haastattelu olisi myös aiheuttanut sen riskin, että haastattelu olisi jäänyt kesken, ja huonoimmassa tapauksessa sitä ei olisi saatu kokonaan tehtyä.

Itselleni aiheen valinta ja suoritettu haastattelututkimus on relevantti usealtakin katsantokannalta. Hanketyössä vuosia olleena tiedän, että erinomaisiakin hankkeita hyödynnetään liian harvoin ja liian vähän hankkeen päättymisen jälkeen. Työssäni tein yhteistyötä useamman sosiaalisen yrityksen kanssa monta vuotta. Mielestäni sosiaalinen yrittäjyys on erityisen haasteellista, ja sen vuoksi kiinnostavaa. Ensin analysoin SocEnter-hankkeesta tehtyä arviointia ja erityisesti yritystoiminnan taloudellisia vaikutuksia. Mielestäni sain vaikeaselkoiset SYTA-analyysit hieman yksinkertaisempaan ja paremmin ymmärrettävään numeeriseen muotoon. Halusin myös tietää, mitä SocEnter-hankkeen tuella perustetuille yrityksille kuuluu tänä päivänä, ja mitä mieltä yrittäjät ovat sosiaalisesta yrittäjyydestä. Vastauksia sain mielestäni melko hyvin julkisista lähteistä ja tekemästäni haastattelututkimuksesta. Yhteiskunnallisten yritysten valinta opinnäytetyön aiheeksi vielä laajemmin tarkastellen olisi varmaankin voinut olla osuva valinta. Toisaalta yhteiskunnallinen yrittäjyys on tutkimusmielessä niin uusi asia, ettei siitä mielestäni olisi ollut riittävästi aineistoa ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tekemiseen. Teoreettisempaa tutkimusta aiheesta on ansiokkaasti edistänyt Finsern ry:n tutkijaverkosto.

7.4 Yhteenveto

Tutkimuksessa nousi selvimmin esille yhteiskunnan maksama *palkkatuki* pitkäaikaistyöttömien ja vajaakuntoisten palkkaamiseen. Palkkatuen mainittiin olleen yrityksen toiminnan jatkamisen edellytyksenä, sosiaalisena yrityksenä toimimisen hyödynä, epävarmuustekijänä sekä välttämättömyys yritystoiminnan tulevaisuudelle.

Yhteiskunnan *asenteet* vaikuttavat edelleen sosiaalisen yrityksen toimintaan. Negatiiviset asenteet tulivat esille sekä ihmisten puheissa että tarpeena valmentaa työ-

yhteisöä hyväksymään sosiaaliseen yritykseen työllistettävät osaksi työyhteisöä. Yrittäjät kokivat asenneongelmat haitallisina yritystoiminnalle.

Kaikilla yrittäjillä oli selkeä käsitys heikossa työmarkkina-asemassa olevien pitkäaikaistyöttömien ja vajaakuntoisten työllistämisen tarpeellisuudesta. Työntekijänäkökulma tuli selvästi esille. Joillakin oli ajoittaisia rekrytointivaikeuksia.

Osa yrittäjistä ei ollut hankkeen päättymisen jälkeen saanut yritys konsultaatioita, vaikka heillä olisi siihen ollut tarvetta. Muiden osalta tuki ja neuvonta järjestyi, mikäli yrittäjät sitä tarvitsivat. Heidän kohdallaan tarve oli ollut vähäinen tai sitä ei ollut.

Vain yksi yrittäjä oli sitä mieltä, ettei hän tule perustamaan enää sosiaalista yritystä. Hän ei pitänyt työntekijäkiintiöstä (30 %), joka sosiaalisilla yrityksillä on, vaan halusi valinnanvapauden työntekijöiden palkkaamisessa. Muut haastatellut olisivat valmiita perustamaan sosiaalisen yrityksen, mutta heillä kaikilla oli omat vaatimuksensa, joiden tulisi täytyä, ennen kuin yrityksen perustaminen olisi mahdollista. Vastausten perusteella eläkeikä tuli esteeksi. Lisäksi toimialan tulisi olla sopiva sosiaaliselle yritykselle ja palkattavien työntekijöiden tulisi olla nykyistä parempikuntoisia.

Kaikki kyselyyn vastanneet olivat tyytymättömiä valtion toimiin sosiaalisen yritystoiminnan tukemiseksi. Sosiaalisten yritysten tulevaisuuteen vaikuttavat yhteiskunnan tuet (palkkatuki), asenteet sekä mahdollisuus palkata työntekijöitä määräaikaisiin työsuhteisiin. Vuonna 2008 tehdyssä SocEnter-hankkeen arviointitutkimuksessa kysyttiin yritysten tulevaisuudesta. Tällöin yrittäjät pitivät taloudellista tukea ehdottomana, koska ilman sitä toiminta ei ole kilpailukykyistä. Työvoiman saatavuus voi olla haasteellista. Näiltä osin vuoden 2008 tulokset ovat yhdensuuntaisia suhteessa omaan haastattelututkimukseeni.

On selvää, että sosiaalisia yrityksiä ei syntynyt siinä määrin kuin useat tahot odottivat lain sosiaalisista yrityksistä voimaantumisen jälkeen. Kymmenen vuoden aikana yritysten määrä on tällä hetkellä todennäköisesti vakiintunut alle sataan toimivaan yritykseen. Tämä ei sinällään ole ihmeellistä, sillä sosiaalisten yritysten tukia on leikattu. Mielenkiintoista sen sijaan on, kuinka monelle yritykselle myönnetään tulevaisuudessa käyttöoikeus yhteiskunnallisen yrityksen tunnukseen, eli kokevatko yritykset

enenevässä määrin tarvetta profiloitua yrityksinä, joilla on taloudellisten tavoitteiden lisäksi selkeät tavoitteet, joiden avulla pyritään ratkaisemaan yhteiskunnallisia ongelmia ja edistämään ns. yhteiskunnallista hyvää mm. kantamalla taloudellista, sosiaalista ja ekologista vastuuta.

LÄHTEET:

Asetus julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 28.12.2012/1073.

Diak Ammattikorkeakoulu. Yhteiskunnallinen yritys. Www sivu. Saatavissa:

<http://www.diak.fi/tyoelama/hankkeet/yritytajyys/Sivut/default.aspx>.

Luettu 13.10.2014.

Eduskunta. Saatavissa:

http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/tyvm_18_2006_p.shtml.

Luettu 9.10.2014.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) 2015. Työllisyyspoliittisen avustuksen hakeminen 2015. Saatavissa: http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/57695/Tyollisyyspoliittisen_avustuksen_hakeminen_vuodelle_2014.pdf/43636fb9-7de5-4dba-9713-ad7c2639c92c.

Luettu 4.2.2015.

Euroopan unioni. Rakennerahastot.fi. Www-sivu. Saatavissa:

<http://www.rakennerahastot.fi/mita-rakennerahastot-ovat#.VQSAJ-k8LIW>.

Luettu 13.10.2014.

Grönberg, V. & Kostilainen, H. Sosiaalisten yritysten tila ja tulevaisuus, Yhteinen yritys-hanke loppuraportti, TEM 12/2012. Saatavissa:

http://www.tem.fi/files/32263/12_2012_web.pdf. Luettu 3.11.2014.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta. HE 133/2014. § 34 a.

Hanikka, K., Korpela, P., Mähönen, A. & Nyman, C. 2007. Yritysten yhteiskuntavastuu ja sosiaalinen yritystoiminta. Kestävää työllisyyttä sosiaalisissa yrityksissä-projekti. Kerava: Savon Kirjapaino Oy. Saatavissa:

<http://www.sosiaalinenyritys.fi/service.cntum?pageId=118222>. Luettu 8.2.2015.

Heikkilä, E. 2010. Perehdyttämiskansio: Case Kaurasen Ruokapalvelu Oy.

Opinnäytetyö. Vaasan Ammattikorkeakoulu. Liiketalous ja matkailu. Saatavissa:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/15561/heikkila_elina.pdf.pdf?sequence=1. Luettu 4.11.2014.

Houtbeckers, E. Artikkel: Yhteiskunnallisen yrittäjyyden kirjo Suomessa, Tieteessä tapahtuu 3/2014, Helsinki: Tieteellisen seuran valtuuskunta. Saatavissa:

http://www.tieteessatapahtuu.fi/files/TT04_2014_web.pdf. Luettu 13.10.2014.

Innanen, S. 2008. Haastattelututkimus. Moniste. Yrityskonsultaation merkitys sosiaalisen yrityksen syntyprosessissa. SocEnter-projekti (ESR).

Jyväskylän yliopisto 2014. Menetelmäpolkuja. Www-sivu. Saatavissa:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja>. Luettu 3.1.2015

Kaurasen Ruokapalvelu Oy. YTJ-rekisteri. Rekisteritiedot. Saatavissa: <http://www.ytj.fi/yritystiedot.aspx?yavain=2074107&tarkiste=9A618029B6DF48318652D545DDFA5EC48111B2C5&rekhist=True&leihist=false&path=1547;1631;1678>. Luettu 4.11.2014.

Kela. Tilastotietokanta Kelasto. Saatavissa: <http://www.kela.fi/kelasto>. Luettu 3.1.2015.

Kokkolan Asennus ja Avitus Oy / TE-Export Oy. YTJ-rekisteri. Rekisteritiedot. Saatavissa: <http://www.ytj.fi/yritystiedot.aspx?yavain=2071982&tarkiste=81AC8D19F4D66A0F289B3BBC1C1ED9B553938FD9&rekhist=True&leihist=false&path=1547;1631;1678>. Luettu 4.11.2014.

Kokkolan kaupunki. Talousarviot ja suunnitelmat 2006–2014 & tilinpäätökset 2006–2014. Saatavissa osittain: www.kokkola.fi sekä Kokkolan kaupungin kirjaamo. Luettu 3.1.2015.

Kokkolan Torilaiva Oya. Yrityshaku. Kauppalehti. Saatavissa: <http://www.kauppalehti.fi/yritykset/yritys/kokkolan+torilaiva+oy/21276487>. Luettu 4.11.2014.

Kokkolan Torilaiva Oyb. YTJ-rekisteri. Rekisteritiedot. Saatavissa: <http://www.ytj.fi/yritystiedot.aspx?yavain=2072286&tarkiste=CD5A3B22A52254CEBE430C7A46A80EE2C0B0BFAA&rekhist=True&leihist=false&path=1547;1631;1678>. Luettu 4.11.2014.

Kostilainen, H. & Karjalainen, J. 2013. Näkökulmia sosiaalisten yritysten kilpailuedusta. Teoksessa H. Kostilainen & P. Pättiniemi (toim.). Avauksia yhteiskunnallisen yritystoiminnan tutkimukseen, 2013. Yhteiskunnallisen yritystoiminnan tutkimuskeskus Finsern ry. Riika 2013. Saatavissa: http://www.finsern.fi/site/files/7613/6068/8521/7_Harri_Kostilainen_Jari_Karjalainen.pdf. Luettu 9.10.2014, 66.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta 30.12.2014/1366.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 28.12.2012/916, (JTYPL).

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 1406/2014.

Laki sosiaalisista yrityksistä 30.12.2003/1351.

Leinonen T. 2008a. PowerPoint-esitys. Saatavissa: http://www.lykky.fi/docs/materiaalit/leinonen_tuomas.pdf. Luettu 4.1.2015.

Leinonen T. 2008b. SocEnter-projekti. SYTA-analyysi 2007. T:mi Pro-Ces. Kajaani.

Leinonen T. 2015. Puhelinhaastattelu 14.1.2015.

Merenmies, J. & Kostilainen, H. (toim.). Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen ja hyödyntäminen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki 2007. Saatavissa: http://www.sosiaalinenyritys.fi/service.cntum?serviceType=document&documentName=118222/Teema+Sosiaaliset_vaikutukset_2007.pdf. Luettu 1.1.2015.

OMA hoivapalvelu Oy. Www sivu. Saatavissa: http://www.omahoivapalvelu.fi/?page_id=2. Luettu 3.11.2014.

Patana, E. 2013. Missä menet, sosiaalinen yritys? Sosiaalisten yritysten johtohenkilöiden kokemuksia yritysten nykytilasta. Teoksessa H. Kostilainen & P. Pättiniemi (toim.) Avauksia yhteiskunnallisen yritystoiminnan tutkimukseen, 2013. Yhteiskunnallisen yritystoiminnan tutkimuskeskus ry Finsern. Riika 2013. Saatavissa: http://www.finsern.fi/site/files/2713/6068/8433/6_Elina_Patana.pdf. Luettu 9.10.2014, 54–55.

Pättiniemi, P. 2006. Social Enterprises as Labour Market Measure. Väitöskirja. Kuopio. Kuopion yliopisto.

Sosiaalinenyritys.fi. Yhteinen yritys – Sosiaalisten yritysten kehittämishanke (7/2009 - 12/2011). Www-sivu. Saatavissa: <http://www.sosiaalinenyritys.fi/service.cntum?pageId=117899>. Luettu 4.2.2015.

STM 2014. Osatyökykyiset työssä -ohjelma (Osku). Www sivu. Saatavissa: http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/osatyokykyiset. Luettu 9.10.2014.

Suomalaisen Työn Liitto 2015a. Yhteiskunnallinen yritys. Saatavissa: <http://www.avainlippu.fi/yhteiskunnallinen-yritys>. Luettu 3.2.2015.

Suomalaisen Työn Liitto 2015b. Yhteiskunnallinen yritys -merkin säännöt. Saatavissa: <http://www.avainlippu.fi/liiton-merkit/kayttooikeuden-hakeminen/yhteiskunnallinen-yritys-merkin-saannot>. Luettu 3.2.2015.

Suomen Kuntaliitto 2014. Valtiontuki. Www sivu. Saatavissa: <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/laki/yksityisoikeus/kunta-ja-markkinat/valtioneuvosto/Sivut/default.aspx>. Luettu 9.10.2014.

SosTek Palvelut Oy konkurssipesä. Yrityshaku. Kauppalehti. Saatavissa: <http://www.kauppalehti.fi/yritykset/yritys/sostek+palvelut+oy+konkurssipesa/25101588>. Luettu 4.11.2014.

Taloussanommat. Saatavissa: <http://yritys.taloussanommat.fi/y/oma-hoivapalvelu-oy/kokkola/2139313-0/>. Luettu 8.12.2014.

TEM 2014a. Rekisteriin merkityt yritykset 9.6.2014. Www sivu/Excel taulukko. Saatavissa: <https://www.tem.fi/index.phtml?s=2567>. Luettu 13.10.2014.

TEM 2014b. Ohje 556/00.03.05.02/2014. Saatavissa:

http://www.finlex.fi/data/normit/41735-286289Ty_ja_elinkeinoministeri_n_o114695272.pdf. Luettu 13.10.2014.

TEM 2014c. EU:n valtioneuvoston päätös. Www sivu. Saatavissa:

https://www.tem.fi/kuluttajat_ja_markkinat/eu_n_valtioneuvoston_paatos. Päivitetty 10.9.2014. Luettu 10.9.2014.

TEM 2014d. Hakemus sosiaalisen yrityksen rekisteriin merkitsemisestä. Lomake. TEM309 01/2013. Saatavissa:

<https://lomake.fi/a/ec/index.cgi/download?s=m46LgQPUGQcFoCX&id=9283%2FD234A665AAF4A6E6DF1E82F17E602CB&type=statics>. Luettu 9.10.2014.

TEM 2015a. Sosiaalinen yritys. Saatavissa:

https://www.tem.fi/yritykset/sosiaalinen_yritys. Luettu 3.2.2015

TEM 2015b. Sosiaalisia yrityksiä koskeva lainsäädäntöhanke HE. Saatavissa:

http://www.tem.fi/ajankohtaista/vireilla/lainsaadantohankkeet/lainsaadantohankehaku?estimated_completion=-1&freetextsearch=&submitform=Hae&theme=4566&xmid=4736. Luettu 3.2.2015

TEM 2015c. TE-palvelut. Www-palvelu. Saatavissa: <http://toimistot.te-palvelut.fi/-/palkkatukeen-muutoksia-vuoden-2015-alusta>. Luettu 2.1.2015.

TEM 2015d. TE-palvelut. Www-palvelu. Saatavissa: http://te-palvelut.fi/te/fi/tyonantajalle/loyda_tyontekija/tukea_rekrytointiin/palkkatuki/. Luettu 2.1.2015.

Tiainen, R. 2008. Pohjalainen sosiaalinen yrittäjyys. EQUAL-yhteisöaloite (ESR). Arviointiraportti 1.1.2004–30.3.2008. Kokkola: Välikankaan Kirjapaino Oy.

Työministeriö (TM). 2003. Matkalla tasa-arvon ja kumppanuuden Eurooppaan, EQUAL-yhteisöaloite 2000–2006, julkaisu. Www-sivu. Saatavissa:

http://www.rakennerahastot.fi/vanhat_sivut/rakennerahastot/tiedostot/esr_julkaisut_2000_2006/esitteet_ja_oppaat/esitteet/02_equal_yhteisöaloite-esite.pdf. Luettu 13.10.2014.

VATES-säätiö & Työministeriö. Sosiaaliset yritykset. Ajankohtaistiedote 02/07. Luettu 5.11.2014.

Vihinen, H. & Moilanen, H. (toim.). Maaseudun palvelut valinkauhassa – markkinoiden toimivuus ja SEGI, 2013. MTT raportti 81. Saatavissa:

<http://jukuri.mtt.fi/bitstream/handle/10024/438293/mttraportti81.pdf?sequence=1>. Luettu 1.11.2014, 116–118.

Vuorela, M. 2008. Työtä haluaville uusia mahdollisuuksia työhön. TEM 10.3.2008, selvitys. Www-dokumentti. Saatavissa:

https://www.tem.fi/files/18750/Vuorela_loppuraportti.pdf. Luettu 9.10.2014.

YLE Keski-Pohjanmaa 2011. Krunni katosi Kokkolan torilta. Saatavissa:
http://yle.fi/uutiset/krunni_katosi_kokkolan_torilta/5337538.
Päivitetty 6.6.2012. Luettu 4.11.2014.

Yritysmailma 2010. Markkinointijulkaisu. Www-lehti. Joensuun kustannus.
Saatavissa:<http://www.yritma.fi/nettilehti/1271659854.pdf>. Luettu 4.11.2014.

Pohjalainen sosiaalinen yrittäjyys 2014

Haastattelututkimus / selvitys

Yrittäjille / vastuuhenkilöille esitettävät kysymykset:

Lomake / Yrittäjä nro

1. Miksi jatkat yritystoimintaa sosiaalisena yrityksenä tai miksi olet lopettanut?
2. Olisiko kyseistä yritystoimintaa ollut (käynnistynyt) muuna kuin sosiaalisena yrityksenä?
3. Mitä hyötyä yrityksellesi on ollut sosiaalisena yrityksenä toimimisesta?
4. Mitä haittaa yrityksellesi on ollut sosiaalisena yrityksenä toimimisesta?
5. Yritysneuvonta / konsultaatiot (mielipiteesi hankkeen päättymisen 2009 jälkeen)
6. Mitkä tekijät mielestäsi ratkaisevat sosiaalisten yritysten tulevaisuuden?
7. Tällä tietoa perustaisitko vielä sosiaalisen yrityksen?
 - a. jos perustaisit, niin miksi?
 - b. jos et perustaisi, niin miksi?

Kun perustit aikanaan sosiaalisen yrityksen, luvattiin monenlaisia asioita.

8. Onko yhteiskunta lunastanut annetut lupaukset?